

Makroekonomie

Ableeva A.M. ANALYSIS OF THE INDICES DYNAMICS OF GDP AND AGRICULTURE IN COMPARABLE PRICES.	52
Бектурганова Г.Н., Бекхожаева А.К. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	55
Стеблянко І.О. ДЕФІНІЦІЯ, СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМІВ СТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇХ ГАРМОНІЗАЦІЯ	60

VEŘEJNÁ SPRÁVA

Шклярук М.Г. РОЛЬ НЕДЕРЖАВНИХ СУБ'ЄКТІВ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	64

POLITIKA

Залесский Б.Л. ГЛОБАЛЬНЫЕ ВЫЗОВЫ И ПАРЛАМЕНТСКАЯ ДИПЛОМАТИЯ.....	67

MATERIÁLY

XIII MEZINÁRODNÍ VĚDECKO - PRAKTICKÁ KONFERENCE

«MODERNÍ VYMOŽENOSTI VĚDY-2017»

27 ledna - 05 února 2017 roku

Díl 2
Ekonomické vědy
Veřejná správa
Politika

Praha
Publishing House «Education and Science» s.r.o
2017

Vydáno Publishing House «Education and Science»,
Frýdlanská 15/1314, Praha 8
Spolu s DSP SHID, Berdianskaja 61 Б, Dnepropetrovsk

Materiály XIII mezinárodní vědecko - praktická konference
« Moderní vymoženosti vědy– 2017».
- Díl 2. Ekonomické vědy. Veřejná správa. Politika: Praha.
Publishing House «Education and Science» s.r.o - 76 stran

Šéfredaktor: Prof. JUDr Zdeněk Černák

Náměstek hlavního redaktor: Mgr. Alena Pelicánová

Zodpovědný za vydání: Mgr. Jana Štefko

Manažer: Mgr. Helena Žáková

Technický pracovník: Bc. Kateřina Zahradníčková

XIII sběrné nádobě obsahují materiály mezinárodní vědecko - praktická
konference «Moderní vymoženosti vědy»
(27 ledna - 05 února 2017 roku) po sekcích Ekonomické vědy. Veřejná
správa . Politika

Pro studentů, aspirantů a vědeckých pracovníků

Cena 270 Kč

ISBN 978-966-8736-05-6

© Kolektiv autorů, 2017

© Publishing house «Education and Science» s.r.o.

ECONOMIC SCIENCE

Investment activity and stock markets

EKONOMICKÉ VĚDY

Zemědělské ekonomika

Ерниязова Ж.Н., Абай Ж.М. АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫНДА ЖЕР РЕСУРСТАРЫН ПАЙДАЛАНУДЫҒ МӘНІ МЕН МАҢЫЗЫ	3
Талапбаева Г.Е., Сейтасқарова М.Т. АЙМАҚТА КҮРІШ ӨНІМІН ӨНДІРУДІҒ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ	8

Regionální ekonomika

Kruglov V. N. INNOVATIVE DEVELOPMENT OF TOURISM.....	13
Олейник И.Ю. ОЦЕНКА РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ В РК.	16
Утегенова К.А. Нурпеисова А.Ж. БАЛЫҚ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДЫҒ АЙМАҚТЫҚ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	24
Өтегенова К.А. Кулманова С.С. ӨНДІРІСТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМ РЕТІНДЕ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН МАТЕРИАЛДЫ-ТЕХНИКАЛЫҚ ЖАБДЫҚТАУ.	28
Ерниязова Ж.Н., Турекеев Р.В. АЙМАҚТА КӨЛІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫНЫҒ ДАМУ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ	33

Ekonomická teorie

Пиль Э.А. АНАЛИЗ ВВП С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ 3D ГРАФИКОВ	39

Státní nařízení hospodářství

Капченко Р.Л. РАЗВИТИЕ БАНКОВСКОЙ ОТРАСЛИ ПРОБЛЕМАТИКА	43
Стеблянко І.О. МЕХАНІЗМИ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.	47

[Электронный ресурс]. – 2008. – URL; <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/295367.html>

5. Горелик, А.А. Внешнеполитическая деятельность белорусского парламента в современных условиях / А.А. Горелик // [Электронный ресурс]. – 2016. – URL: http://www.pac.by/ncatfiles/000038_786310_k_Gorelik.pdf

221576
 221586
 220647
 221501
 221529
 221531
 221582
 221438
 221439
 221448
 221689
 221220
 221700
 221705
 221729
 221772

EKONOMICKÉ VĚDY

Zemědělské ekonomika

Ерниязова Ж.Н.

э.ғ.к, қауымдастырылған профессор м.а

Абай Жазира Муратовна

Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті

Экономика мамандығының магистранты

АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫНДА ЖЕР РЕСУРСТАРЫН ПАЙДАЛАНУДЫҢ МӘНІ МЕН МАҢЫЗЫ

Қазақстан Республикасы Еуразия құрлығының ортасында аса көлемді аумақты 272,5 миллион гектарды алып жатыр. Ол батысында Еділ (Волга) өзенінің сағасынан бастап – шығысында Алтай тауларына дейін 3 мың километрге дейін және солтүстікте Батыс Сібір ойпатынан, оңтүстікте Солтүстік Тянь-Шянь тауларынан Іле Алатауына дейін 1,6 мың километрге созылып жатыр. Республика алаңы жағынан дүние жүзі елдерінің ондығының құрамына кіреді. Қазақстанның шекаралас мемлекеттермен құрылықтағы шекарасының жалпы ұзындығы 13 392,6 км, оның ішінде Ресей Федерациясымен – 7 591,0 км, Өзбекстан Республикасымен – 2351,4 км, Қытай Халық Республикасымен – 1 241,6 км, Қырғыз Республикасымен – 1 241,6 км, Түрікменстан Республикасымен 425,8 км. құрайды.

Қазақстан Республикасы жер балансының 2016 жылғы 1 қарашадағы деректері бойынша республиканың әкімшілік-аумақтық құрылымының жүйесіне 14 облыс, 2 республикалық маңызы бар қала, 161 әкімшілік аудандар, 231 облыстық, аудандық маңыздағы қалалар мен кенттер және 6789 селолық ауылдық елді мекендер және 2453 ауылдық (селолық) округтер кіреді.

Қазақстан Республикасының Жер кодексіне сәйкес нысаналы мақсаты бойынша мынадай санаттарға бөлінеді:

- 1) ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер;

2) елді мекендердің (қалалардың, кенттер мен ауылдық елді мекендердің) жері;

3) өнеркәсіп, көлік, байланыс, қорғаныс жері және өзге де ауыл шаруашылығы мақсатына арналмаған жер ;

4) ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың жері, сауықтыру мақсатындағы, рекреациялық және тарихи-мәдени мақсаттағы жер;

5) орман қорының жері;

6) су қорының жері;

7) босалқы жер.

Жер балансының 2016 жылғы 1 қарашадағы деректері бойынша Қазақстан Республикасының аумағы 272,5 млн гектарды құрайды, оның 11 317, 3 мың гектар жерін Ресей Федерациясы Байқоңыр ғарыш айлағы және әскери полигоны ретінде ұзақ мерзімге жалға пайдаланылады, сонымен бірге Өзбекстан Республикасының аумағынан 0,9 гектар жер Қазақстан Республикасына «Шымған» санаторий үшін берілген. Нәтижесінде Қазақстан Республикасының пайдаланып отырған жер қоры 261 173,8 мың гектарды құрайды.

Республиканың жер қорын жер санаттары бойынша бөлу және олардың динамикасы 1-кестеде көрсетілген.

Кесте 1 – Қазақстан Республикасында жер қорының жер санаттар бойынша динамикасы, мың га

Көрсеткіштер	1991 ж.	2015 ж.	2016 ж.	Өзгерістер +,-	
				2016 – 1991 ж.ж	2016 - 2015 ж.ж
1. Ауыл шарашылығы мақсатындағы жерлер	218 375,8	93 387,6	93 727,4	-124 648,4	+339,8
2. Елді мекендер жері оның ішінде:	3 747,2	23 217,0	23 684,1	+19 936,9	+467,1
қалалар және кенттер	2 053,5	1 789,7	2 311,0	+257,5	+521,3
селолық ауылдық округтер	1 693,7	21 427,3	21 373,1	+19 679,4	-54,2
3. Өнеркәсіп, көлік, байланыс, қорғаныс жері және өзге де ауыл шаруашылығы мақсатына арналмаған жер	18 796,8	2 663,8	2 688,0	-16 108,8	+24,2

принятия заявлений, обращений и резолюций по внешнеполитическим вопросам. Во-вторых, упрочение международной безопасности путем участия парламентариев в международных конференциях, симпозиумах, дискуссиях, круглых столах, в миротворческих миссиях и наблюдениях за выборами в других странах. В-третьих, развитие межпарламентского сотрудничества путем международных встреч парламентариев, личных контактов с зарубежными коллегами, представителями как правительственных, так и неправительственных организаций.

Если говорить о белорусском парламенте, то в его системе внешнеполитической деятельности особое место занимает межпарламентское сотрудничество, так как «эта форма содержит в себе максимальный потенциал для проведения собственной активной международной политики, а также для оказания содействия официальной дипломатии в реализации внешнеполитических инициатив» [5]. В числе приоритетов белорусской парламентской дипломатии можно выделить антикризисную тематику, а также содействие международным связям белорусских регионов во всех сферах.

Литература

1. Международная активность депутатов должна способствовать повышению благосостояния народа – Андрейченко [Электронный ресурс]. – 2016. – URL: <http://www.belta.by/politics/view/mezhdunarodnaja-aktivnost-deputatov-dolzha-sposobstvovat-povysheniju-blagosostojaniya-naroda-224872-2016/>
2. Лихачев, В. Парламентская дипломатия / В. Лихачев // [Электронный ресурс]. – 2009. – URL: <https://interaffairs.ru/jauthor/material/122>
3. Гаврилов, С. Парламентская дипломатия возвращается к национальным интересам / С. Гаврилов // [Электронный ресурс]. – 2016. – URL: http://185.37.61.231/news_rl/2016/04/26/parlamentskaya_diplomatiya_vozvraaetsya_k_nacionalnym interesam/
4. Кондрашова, Е.В. Эволюция парламентаризма в контексте внешнеполитической деятельности России / Е.В. Кондрашова //

больше возвращается к национальным интересам и начинает решать серьезные вопросы внешней политики и экономики. И это вполне объяснимо, так как «возврат к национальным интересам, прагматичным подходам во многом является не просто реакцией на внешние кризисы, но и логичной ступенью переосмысления методологии реализации <...> целей в глобальной политике» [3]. В свою очередь, активизация парламентской деятельности на международной арене является важной точкой роста в развитии самого института парламентаризма и утверждения национального парламента в качестве одного из центров разработки стратегии внешней политики, так как «увеличение результативности парламентской дипломатии на мировом уровне наблюдается в увеличении полномочий, в расширении географической сферы активности и круга рассматриваемых вопросов» [4].

Иными словами, парламентская дипломатия – это тот инструмент, который позволяет совершенствовать методы обсуждения и создания условий, благоприятствующих международному сотрудничеству, как в двустороннем, так и многостороннем формате. Важно при этом, чтобы парламентарии в нынешней политической и экономической глобальной реальности органично встраивались в систему реализации внешней политики и принятия эффективных решений, опираясь на усиление аналитической составляющей своей работы, так как именно глубокий анализ ситуации в зарубежных странах может сделать эффективным их поиск возможных путей воздействия на гражданское общество для решения существующих вопросов взаимодействия.

Актуальна в данном контексте и тема улучшения информационного сопровождения внешнеполитической деятельности национального парламента для целенаправленного формирования не только его международного имиджа, но и страны в целом. Тем более, что «важной проблемой в сфере информирования является излишняя закрытость в доступе к информации, чрезмерный уровень секретности, представленные в прессу материалы могли бы быть в значительной степени расширены за счет конкретизации направлений деятельности и списка некоторых предложенных инициатив» [4].

В числе основных форм внешнеполитической деятельности национальных парламентав сегодня выделяют несколько. Во-первых, организационно-правовое укрепление международного сотрудничества путем создания договорно-правовой базы, совершенствования международного права,

4. Ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың жері, сауықтыру мақсатындағы, рекреациялық және тарихи-мәдени мақсаттағы жер	775,1	5 651,6	5 755,7	+4 876,5	+104,1
5. Орман қорының жері	10 179,2	23 048,4	23 029,0	+12 849,8	-19,4
6. Су қорының жері	819,9	4 096,1	4 108,5	+3 288,6	+12,4
7. Босалқы жер	18 952,3	109 109,3	108 181,1	+89 228,8	-928,2
Барлық жерлер	271 646,3	261 173,8	261 173,8	-10 472,5	-
Оның ішінде, республика аумағынан тыс пайдаланылатын жер	149,8	0,9	0,9	-148,9	-
Басқа мемлекеттер пайдаланатын жерлер	993,7	11 317,3	11 317,3	+10 323,6	-
Республика аумағы	272 490,2	272 490,2	272 490,2	-	-
Ескерту – Қазақстан Республикасы жер ресурстарын басқару агенттігінің мәліметтері негізінде					

1- кесте деректерінен көріп отырғанымыздай Қазақстан Республикасында ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер 1991 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 121648,4 мың гектарға кеміген, ал 2015 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 339,8 мың гектарға өсіп отыр. Елді мекен жерлері 1991 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 19936,9 мың гектарға, 2015 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 467,1 мың гектарға, оның ішінде қалалар және кенттер жері 1991 жылмен салыстырғанда 257,5 мың гектарға, 2015 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 521,3 мың гектарға өсіп отыр. Селолық ауылдық округтер жері 1991 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 19679,4 мың гектарға өссе, ал 2015 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 54,2 мың гектарға кеміген. Өнеркәсіп, көлік, байланыс, қорғаныс жері және өзгеде ауыл шаруашылығы мақсатында арналмаған жерлер 1991 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 16108,8 мың гектарға кемісе, ал 2015 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 24,2 мың гектарға өсіп отыр. Ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың жері, сауықтыру мақсатындағы, рекреациялық және тарихи-мәдени мақсаттағы жерлер 1991 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 4 876,5 мың гектарға, 2015 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 104,1 мың гектарға өсіп отыр. Орман қорының жері 1991 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 12 849,8 мың гектарға өссе, 2015 жылмен салыстырғанда 2011 жылы 19,4 мың гектарға кеміп отыр. Су қорының жері 1991 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 3 288,6 мың гектарға, 2015 жылды 2016 жылмен салыстырғанда 12,4 мың гектарға өсіп отыр. Босалқы жерлер 1991

жылмен салыстырғанда 2016 жылы 89 228,8 мың гектарға өссе, 2015 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 928,2 мың гектарға кеміп отыр. Барлық жердің көлемі 1991 жылмен салыстырғанда 2016 жылы 10 472,5 мың гектарға кеміп отыр. Республика аумағынан тыс пайдаланылатын жер 148,9 мың гектарға кемісе, басқа мемлекеттер пайдаланатын жерлер 10 323,6 мың гектарға өсіп отыр.

Кесте 2 - Жер қорының санаттары бойынша құрылымының динамикасы, %

Көрсеткіштер	2015 жыл	2016 жыл	Өзгерісі, +/-
Ауыл шарашылығы мақсатындағы жерлер	35,7	35,9	0,20
Елді мекендер жері	8,9	9,1	0,20
Өнеркәсіп, көлік, байланыс, қорғаныс жері және өзге де ауыл шаруашылығы мақсатына арналмаған жер	1,0	1,0	-
Ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың жері, сауықтыру мақсатындағы, рекреациялық және тарихи-мәдени мақсаттағы жер	2,2	2,2	-
Орман қорының жері	8,8	8,8	-
Су қорының жері	1,6	1,6	-
Босалқы жер	41,8	41,4	-0,40
Барлығы	100	100	-

Ескерту - Қазақстан Республикасы жер ресурстарын басқару агенттігінің мәліметтері негізінде

2- кестеде Жер қорының санаттары бойынша құрылымының динамикасына талдау берілген. Жердің құрылымында ең жоғары үлесті босалқы жерлер үлесі 2015 жылы 41,8 пайызды құраса, 2016 жылы оның үлесі 41,4 пайызды құрады. Оң кейінгі орында жоғары үлесті ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер құрап отыр 2015 жылы оның үлесі 35,7 пайызды құраса, 2016 жылы оның үлесі 35,9 пайызды құрады. Елді мекендер жерлері үлесі 2015 жылы 8,9 пайызды құрады, 2016 жылы 9,1 пайызды құрап отыр.

Жерлердің ең көп көлемі Қазақстанның ауыл шаруашылығы кәсіпорындары мен ұйымдарына және орман қорына бекітілген. Жерлердің бұл санаттарының үлесіне Қазақстан Республикасының территориясының 87,7% келеді.

Қазақстанның барлық ауыл шаруашылығына пайдаланылатын жерлері жер пайдаланушыларға екі ірі топтар бойынша бекітілген:

POLITIKA

Залесский Б.Л.

Белорусский государственный университет

ГЛОБАЛЬНЫЕ ВЫЗОВЫ И ПАРЛАМЕНТСКАЯ ДИПЛОМАТИЯ

В сентябре 2016 года в Республике Беларусь был избран парламент шестого созыва. Минувшее с той поры время показало, что одним из важнейших направлений его деятельности становится значительная активизация так называемой “парламентской дипломатии”, в основе которой должны лежать задачи «по диверсификации рынков сбыта, продвижению белорусских товаров и услуг» [1]. Напомним, что понятием “парламентская дипломатия” обозначают совокупность активных действий парламента, групп в его составе или отдельных парламентариев для достижения целей внешней политики в диалоговых форматах, а также различные аспекты международной деятельности парламентариев, связанной как с выполнением международных обязательств государства, так и с продвижением в жизнь его различных внешнеполитических и внешнеэкономических инициатив.

Считается, что диалоговые форматы, которые призваны выстраивать на международной арене народные избранники, могут способствовать поиску эффективных стратегий по разрешению глобальных и региональных проблем и противоречий. А если вспомнить, что современная международная обстановка отличается сохранением повышенной нестабильности и усилением факторов неопределенности, обусловленных продолжающимися глобальными трансформациями и негативным влиянием традиционных и новых вызовов и угроз, то нетрудно понять, почему сегодня «тенденция к росту многофункциональной деятельности парламентов в рамках международных отношений носит универсальный характер. Она распространяется практически на все государства мира и созданные ими межпарламентские структуры» [2].

При оценке современного состояния развития парламентской дипломатии следует также исходить из понимания того, что она сегодня все

а для глибшого розуміння теми вони пропонують посилання на інші сайти. Таким чином, цільова аудиторія стратегічного комунікатора стає більш поінформованою та зацікавленою і може швидко реагувати на ті чи інші події.

Ще одним ефективним електронним каналом комунікації є **мобільний зв'язок**. Розсилка повідомлень на мобільні телефони цільовій аудиторії дає змогу комунікаторам взаємодіяти з тією частиною аудиторії, яка не має доступу до інтернету, а також пришвидшити передачу певного послання.

Поява «нових медіа» дає можливість більш ефективно проводити роботу у сфері стратегічних комунікацій. Уже зараз політичні інститути не можуть ігнорувати активність у *Facebook* і *Twitter* та на аналогічних ресурсах, оскільки ці мережі досягли важливого результату: вони створили стандарт для політичних кампаній майбутнього. Соціальні мережі сприяли пробудженню у населення політичної активності.

У разі широкого використання «нових медіа» в органах державної влади можливо розробити автоматизовану систему моніторингу та аналізу соціальних мереж, яка даватиме змогу стратегічним комунікаторам ефективніше працювати з цільовими аудиторіями, аналізувати послання та швидко збирати необхідну інформацію.

Література:

1. Указ Президента України від 24.09.2015 № 555 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України". – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>. – Дата звернення: 20.01.2017. – Назва з екрана.
2. Кушнір О. Поняття та сутність стратегічних комунікації у сучасному українському державотворенні / О.Кушнір : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stratcom.co.ua/ponyattya-ta-sutnist-strategichnih-komunikatsiyi-u-suchasnomu-ukrayinskomu-derzhavotvorenni/>. – Дата звернення: 17.01.2017. – Назва з екрана.
3. Cunningham T. Strategic Communication in the New Media Sphere // Joint Forces Quarterly. Issue 59. 4th Quarter 2010. – P.110–111.

ұжымдық-үлестік, кооперативтік және жеке меншікте тұрған жерлер; мемлекеттік және жергілікті меншік жерлері.

Өз кезегінде бұл жерлер өте ұсақ жер пайдаланушыларға бөліп берілген.

Бірінші топта Қазақстан Республикасында негізгі жер пайдаланушылар акционерлік қоғамдар мен серіктестіктер, шаура (фермер) қожалықтары, сондай-ақ балық аулайтындары қоса, серіктестіктер болып табылады. Олардың үлесіне барлық ауыл шаруашылық жерлердің 52% дерлік келеді.

Екінші топта ірі жер пайдаланушылар мемлекеттік және жергілікті кәсіпорындар, тәжірибе-өндірістік және асыл тұқымды шаруашылықтар болып табылады, ол еліміздегі барлық ауыл шаруашылығына пайдаланылатын жерлердің 39,6% құрайды [11].

«Жалпы жер алаңы» және «ауыл шаруашылығына пайдаланылатын жерлер алаңы» сияқты осындай ұғымдарды ажырату қабылданған. Жалпы жер алаңы құрамына ауыл шаруашылығы кәсіпорынына бекітілген барлық территорияны жатқызады. Ауыл шаруашылығына пайдаланылатын жерлер ауыл шаруашылығы өнімін өндіру үшін пайдаланылатын жерлер болып саналады. Олардың құрамына айдалған жерлер, шабындықтар, жайылымдар, көп жылдық ағаштар, тыңайған жерлер кіреді. Жалпы жер алаңындағы егістікке пайдаланылатын жерлердің жекелеген түрлерінің арақатынасын жер алаңының құрылымы деп аталады, ал ауыл шаруашылығына пайдаланылатын жерлердің жалпы өлшемінде пайдаланылатын жерлердің жекелеген түрлерінің пайыздық қатынасы ауыл шаруашылығына пайдаланылатын жерлердің құрылымы болып саналады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. 1 Қазақстан Республикасының Жер Кодексі. – Алматы: Жеті Жарғы, 2003. – 256 б.
2. 2 Үпішев. Е.М., Мұқаұлы С. Табиғатты пайдалану және қоршаған ортаны қорғау. – Алматы: Экономика, 2006. – 480 б.
3. 3 Қазақстан Республикасы Статистика Агенттігінің мәліметтері, 2016 жыл

Талапбаева Г.Е.

э.ғ.к, қауымдастырылған профессор м.а

Сейтасқарова М.Т.

Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті

Экономика мамандығының магистранты

АЙМАҚТА КҮРІШ ӨНІМІН ӨНДІРУДІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ

Күріш әлемдегі негізгі және маңызды дақылдардың бірі. Ол өнімдік және тағамдық құндылығы жоғары болғандықтан кең түрде егіледі. Егілген бидайдың – 60 %, жүгерінің – 25 %, ал күріштің - 85 % азық-түлік ретінде пайдаланылады. Нарықтық экономикада өндірілген өнімнің сапасына халықаралық стандарттар деңгейінде талап қойылып отыр. Қазақстан Бүкіл Дүниежүзілік Сауда ұйымына мүше болып енген кезде бұл мәселенің маңызы арта түспек. Күрішті өсіру мен өңдеудің келешегі нарықтағы тауарлар бәсекелестігіне тікелей байланысты. Тауардың бәсекеге төтеп беру қабілеттілігі екі көрсеткішпен сипатталады: баға деңгейіне және өнім сапасына. Күріш жоғары өнімді дәнді дақыл ретінде Қазақстанда суармалы жерлерде өсіріледі, отандық ішкі және әлемдік сыртқы нарықта үлкен сұранысқа ие. Әлемдік статистика күріштің дәнді дақылдар арасында өзінің егістігінің көлемі мен жалпы түсімі бойынша екінші орын алатынын көрсетеді. Күріш дақылы – бағалы өнімнің түрі, тұтынылатын тамақ өнімдерінің басқа түрлерінен өзіндік ерекшеліктерімен айырмашылығы бар. Күріш жармасы бойында пайдалы азықтық заттар бар, олар адам организміне жылдам сіңеді, оңай ериді. Дәнді дақылдар ішінде құрамында жоғары сапалы ең көп крахмал (88 % - 90 %) бар, ал май тек 0,5 % ғана, яғни басқа жармалардан аз, бірақ оның қорытылуы жоғары (өңделген күріште 98 %).

Жүргізілген ғылыми зерттеулердің нәтижесі бойынша жыл ішінде адам 13-15 кг жарма тұтынуы керек, одан 20-30 % күріш жармасы. Біздің республикада халықтың жан басына шаққанда орта есеппен қазіргі кезде 9-11 кг жарма тұтынылады.

Қазақстан Республикасы ТМД елдері ішіндегі ең ірі тауарлы күріш өндірушілердің бірі болып табылады, оның үлесіне жалпы өндірістің 20 % - дан

Як зазначають західні спеціалісти, такі канали стратегічних комунікацій, як традиційні ЗМІ, мають монологічну основу, в результаті чого аудиторія є лише пасивним споживачем повідомлень [3].

Значно більше можливостей відкрилося з появою «нових медіа», що посприяло розвиткові діалогічного зв'язку між особами, зацікавленими у донесенні інформації, та цільовою аудиторією, якій адресоване повідомлення. Завдяки «новим медіа» комунікатор бачить свою аудиторію і може оперативно вибудувати і коректувати свої повідомлення залежно від ситуації, яка склалася, та настроїв вибраної аудиторії, тобто може управляти її поведінкою.

З огляду на викладене варто виділити такі електронні канали, з якими насамперед потрібно навчитися працювати державним службовцям у сфері комунікацій: електронні ЗМІ (журнали, газети, інформаційні агентства), соціальні мережі (*Facebook, Twitter*), блоги, мобільний зв'язок.

Електронні ЗМІ. Як уже зазначалося, ЗМІ в інтернеті мають суттєві переваги перед традиційними аналогами. Насамперед, це низька вартість інформаційного продукту; нефіксований обсяг; мультимедійність, що дає змогу використовувати практично всі види передачі інформації (текст, фото, звук, відео, графіка). Водночас більшість традиційних ЗМІ, які перенесли свої версії в електронний формат, мають таку блогіву функцію, як коментарі, що дає змогу комунікатору відслідковувати ефект свого повідомлення у цільової аудиторії.

Соціальні мережі. На сьогодні соціальні мережі є найбільшою платформою для спілкування. Головною їх перевагою на електронними ЗМІ є міжнародний фактор – загальнодоступність. Якщо електронне видання має свою цільову аудиторію, то соціальні мережі об'єднують усіх завдяки міжнародному статусу. Такі соціальні мережі, як *Facebook, Twitter*, варто застосовувати не лише політичним лідерам, а й в органах державної влади та місцевого самоврядування. Так, наприклад, *Twitter* створив найпопулярніший інтернет-майданчик, де користувачі можуть висловлювати свої пропозиції чи незадоволення. Це досить ефективний інструмент моніторингу настроїв громадянського суспільства та водночас можливість швидкого донесення необхідної інформації до населення.

Блоги. Моніторинг соціальних мереж дає змогу комунікаторам направляти дискусії блогерів у потрібне русло та мобілізувати групи для потрібної мети. Незаперечним є факт, що зараз блоги є ефективнішими порівняно з традиційними ЗМІ, у яких повільніше відбувається конкурентний відбір. Створення блогу – швидкий і недорогий процес, тоді як на вихід нового видання потрібні значні матеріальні та часові затрати. Найважливіша особливість блогерів – оперативність,

VEŘEJNÁ SPRÁVA

Шклярук М.Г.

*Національна академія державного управління при Президентові України***РОЛЬ НЕДЕРЖАВНИХ СУБ'ЄКТИВ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ**

На початку ХХІ століття у США, а згодом і в інших країнах відбулося оформлення нового підходу до розгляду ролі масових комунікацій у державній політиці, що отримало своє втілення у концепції «стратегічні комунікації».

В українських реаліях дослідження із згаданої теми наразі є фрагментарними. Питання комунікацій, протидії інформаційним операціям та контрпропаганди вивчалось вітчизняними дослідниками, такими як А. Баровська, В. Горбулін, О. Додонов, Д. Дубов, В. Конах, О. Кушнір, О. Литвиненко, М. Ожеван, Г. Почепцов.

Сама ж концепція «стратегічні комунікації» в офіційних документах уперше закріплена у Воєнній доктрині України як скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави [1].

Відповідно до визначення української дослідниці О. Кушнір, стратегічна комунікація – стратегічна взаємодія й взаємовплив в інформаційному середовищі між окремими суб'єктами (державними чи визначеними для виконання державних цілей), що полягає у всебічному залученні можливостей кожного окремого компонента стратегічної комунікації у комплексі або відокремлено, та спрямовані на досягнення визначеної мети» [2].

Важливим завданням сучасної держави, яка розробляє стратегічні комунікації, є вміння застосовувати її канали, які за останні роки розширилися завдяки розвиткові інтернет-технологій. Крім традиційних ЗМІ, експертам, які працюють у сфері стратегічних комунікацій, доводиться освоювати електронні комунікації, які відкривають нові можливості передачі повідомлення цільовим аудиторіям для розширення ефективної комунікаційної стратегії, що відповідає за просування державних інтересів і цілей.

астамы келеді. Күріш алқаптарының жүйелі түрде енуі Қазақстанды ТМД мен Орта Азия елдерінде жетекші күріш өндіруші ел етті. Республика бойынша ол Алматы, Оңтүстік Қазақстан, Қызылорда облыстарында егіледі. Егіс алқаптары 80 % Сырдария алқаптарында орналасқан.

Қазақстан Республикасы бойынша 2015 жылы күріш егісінің көлемі 97,6 мың гектарды құрады, 2013 жылмен салыстырғанда оның деңгейі 8,4% -ға өскен, ал Алматы облысында күріш егісінің көлемі 9,9% -ға кемігендігі байқалады. Кестеде көрсетілген мәліметтер негізінде облыс бойынша егіс көлемі 2013-2015 жылдар аралығында ауытқуда. Оған әсер еткен негізінен: табиғи-климаттық факторлар, су проблемасы, қаражаттың аз мөлшерде бөлінуі, сондай-ақ аграрлық өндіріске әсер ететін экономикалық факторлары, жерлердің агрономиялық және мелиорациялық күйін жақсарту шараларының кешенін ұсынғанмен, сол ұсыныстарды күріш шаруашылығының жаңа агроқұрылымдық және т.б (кесте 1) [1].

Кесте 1 - Қазақстан Республикасы бойынша күріштің егіс көлемі, мың га

	2013 ж.	2014 ж.	2015 ж.	2015-2013 жылдардың салыстырмалы өзгерісі,%
Қазақстан Республикасы	90	97,4	97,6	108,4
Алматы облысы	14,2	14,2	12,8	90,1
Қызылорда облысы	74	81,1	84,1	13,6
Оңтүстік Қазақстан облысы	1,8	1,5	0,7	38,9
Ескерту - ҚР Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті мәліметтері негізінде құрастырылды				

Қазақстан Республикасы бойынша егілетін барлық күріш алқабының ішінде ең жоғары үлес Қызылорда облысына тиесілі оның үлесі 86,1 пайызды құрап отыр. Қызылорда облысының күріш өндірісіне мамандануымен байланысты, суландырылатын жерлер, топырақты-климатты және тағы басқа жағдайларға сәйкес үш негізгі алқапқа бөлінеді. Олар:

- Жаңақорған–Шиелі алқабы; - Қызылорданың суармалы алқабы;

- Қазалы алқабы. Осы алқаптардың негізгі ауыл шаруашылық дақылдары – күріш, ол қосымша дәнді дақылдарымен бірге инженерлік жүйемен дайындалған жерлерде егіледі.. Дегенмен соңғы жылдары олардың сапасы экологиялық себептердің әсерінен нашарлай түскені байқалады. Келесі 2 кестеде

Қызылорда облысындағы күріш өнімін өндірудің негізгі экономикалық көрсеткіштеріне талдау берілген.

Кесте 2 - Қызылорда облысында күріш өнімін өндірудің негізгі экономикалық көрсеткіштері

	Көрсеткіштер	Өлше-м бірлік	2013 ж	2014 ж	2015 ж	Өзгерісі 2015-2014 ж	
						+, -	%
1	Күріштің егістік алқабы	га	75632	81108	84017	+2999,0	103,6
2	Күріштің жиналған алқабы	га	75582,4	73953,4	78796,3	+4842,9	106,5
3	Өндірілген өнім көлемі	ц	2837304,3	2886831,1	3167055,3	+280224,2	109,7
4	Өткізілген өткізілген көлемі	ц	2247129	2297704	2245674	-52030	97,7
5	Орташа өнімділік	ц/га	37,5	39,0	40,2	+1,2	103,1
6	Өткізілген өнімнің құны	Мың теңге	7309696	7793096	9449387	+1656291	121,2
7	Өткізілген өнімнің өзіндік құны	Мың теңге	7040089	7419053	8671682	+1252629	116,8
8	Жалпы пайда	Мың теңге	269607	374043	777705	+403662	2,0 есе
9	Рентабельділік деңгейі	%	3,8	5,0	9,0	+4,0	-
10	Өткізілген өнімнің 1 центнерінің құны	теңге	3253	3392	4208	+816	124,0
11	Өткізілген өнімнің 1 центнерінің өзіндік құны	теңге	3133	3229	3862	+633	119,6

Ескерту – Қызылорда облысы Статистика басқармасының мәліметтері негізінде автордың есептеуі

Таким чином, механізми структурного розвитку національної економіки - багатовекторне поняття, спосіб змін елементів національної економіки та зв'язків між ними, що відображають зникнення старих і появу нових рис, властивостей та відносин, в основі якого лежить єдність системного та синергетичного підходів. Це синтез механізму самоорганізаційного розвитку національної економіки та механізму її державного регулювання, сутнісною зміною якого є покращення або зміна якості інституціонального середовища, а також розширення або реалізація потенційних можливостей інститутів національної економіки.

Стійкий структурний розвиток національної економіки здатна забезпечити гармонізація екзогенних (зовнішніх) і ендогенних (внутрішніх) факторів, регіональної та галузевої політики. В інституціональних умовах України потребам забезпечення сталого розвитку національної економіки краще відповідає комплексний (інтегрований) підхід регіонального розвитку. При цьому інтегрованість регіонального розвитку має два виміри: горизонтальна інтегрованість - міжгалузевий підхід замість галузевого підходу; вертикальна інтегрованість - узгодження регіональних планів розвитку з ієрархічно вищим системами.

Література

1. Беленцов В. М. Методичний підхід до дослідження розвитку національної економіки на основі структурних пропорцій / В. М. Беленцов // Економічний вісник Донбасу. - 2014. - № 2. - С. 50-55.
2. Бодров В. Г. Інституційні чинники розвитку національної економіки України в контексті структурних перетворень / В. Г. Бодров, Е. В. Прушківська // Економічний простір. - 2015. - № 100. - С. 24-33.
3. Чайка Ю. М. Структурний розвиток національної економіки. Структурний розвиток національної економіки: автореф. дис ... канд. екон. наук / Ю. М. Чайка . – Дніпропетровськ : Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», 2012. – 20 с.

соціальної структурі. При переході до суспільства стійкого розвитку соціально-економічний прогрес має втілюватися не стільки у нарощуванні обсягу вироблених матеріальних благ, скільки в зміні ставлення людини до самої себе і свого місця в навколишньому світі.

Стійкий структурний розвиток національної економіки залежить від збалансованого просторового розвитку країни. Надмірні диспропорції в соціально-економічному розвитку регіонів мають негативний вплив на макроекономічні та соціальні тренди.

Регіональний розвиток - це динамічний процес, зміна внутрішньої соціально-економічної структури регіону в напрямку її вдосконалення та раціоналізації. Він повинен носити поступальний характер, характеризуватися прогресивними змінами і забезпечити формування регіону як стійкої просторової системи, що раціонально використовує свій внутрішній потенціал і гармонійно співіснує з оточуючим середовищем.

Традиційно регіональний розвиток мав тенденцію «прив'язки» до галузевого розвитку. Це означало, що інструменти стимулювання розвитку певних територій мали тісно координуватися з певними секторальними політиками, які є більш значними за масштабами та мають суттєвий вплив на комплексний розвиток територій: промислова політика, агрополітика та соціальна політика. Відповідно до еволюції рівня розвитку країни, структури економіки та типу суспільно-економічної формації координація регіонального та галузевого змінюється. Пріоритетними секторами регіонального розвитку урядів розвинених країн стали: транспортна або інфраструктурна політика (в т. ч. телекомунікації); політика у сфері підтримки бізнесу; політика у сфері зайнятості та підвищення кваліфікації трудових ресурсів; науково-дослідницька та інноваційна політика; екологічна політика.

У розвинутих країнах, і зокрема в країнах ЄС, національна політика має менш галузевий характер, але залишається дуже важливою в тих сферах, де ринок системно не готовий до здійснення інвестицій (фізична суспільна інфраструктура, освіта, медицина тощо). Втручання в функціонування ринку було радикально обмежене та зводиться до схем заохочення суб'єктів підприємницької діяльності у нових галузях, пріоритетних напрямків інноваційної діяльності тощо. Водночас, галузеві політики залишаються важливим напрямком державного втручання в економічний розвиток і майже в усіх (унітарних) державах саме держава, а не її регіони, планує, фінансує й навіть реалізовує ці програми. Політика регіонального розвитку існує поруч із масштабними загальнонаціональними інвестиційними програмами «національного розвитку» і має носити інтегрований характер.

Кесте деректерінен көріп отырғанымыздай Қызылорда облысы бойынша күріштің егістік алқабы 2014 жылмен салыстырғанда 2015 жылы 2999 га – га, яғни 3,6 пайызға, күріштің жиналған алқабы 4842,9 га-ға, яғни 6,5 пайызға, өндірілген өнім көлемі 280224,2 центнерге, яғни 9,7 пайызға, жалпы пайда 2 есеге, рентабелділік деңгейі 2,0 есеге өскенін байқаймыз. Күріш өнімі бойынша пайданың өсу себебі әрбір гектардан алынатын орташа өнімділік өткен жылға қарағанда өскен. 3 кестеде Қызылорда облысының аудандарында жиналған өнім көлемі және әр ектардан орта өнім қанша және ауыл шаруашылық алқаптарының жалпы өнім көлемі туралы талдау берілен.

Кесте 3 - Қызылорда облысының аудандар бойынша 2014-2015 жылдары күріш өндіру көрсеткіштері

Аудандар	2014 жыл			2015 жыл		
	Жиналған егіс алқабы, га	Орташа өнім, ц/га	Жалпы өнім, ц	Жиналған егіс алқабы, га	Орташа өнім, ц/га	Жалпы өнім, ц
Қызылорда облысы барлығы	73953,4	39,0	2886831,1	78796,3	40,2	3167055,3
Қызылорда қаласы	2377,0	35,2	83788,0	2910,0	40,0	116501,0
Жалағаш ауданы	18213,0	41,2	750213,6	19901,1	43,6	867819,3
Жаңақорған ауданы	8226,4	34,1	280725,1	7946,5	33,9	269699,9
Қазалы ауданы	7330,0	37,3	273160,0	6960,0	33,5	232983,0
Қармақшы ауданы	12309,0	39,1	481447,0	13143,0	38,8	509892,0
Сырдария ауданы	17920,0	40,6	727647,4	19335,7	44,0	850982,9
Шиелі ауданы	7578,0	38,2	289850,0	8600,0	37,1	319177,3
Ескерту – Қызылорда облысы Статистика басқармасының мәліметтері негізінде автордың есептеуі						

2014 жылды 2015 жылмен салыстырғанда күріш өнімінің жиналған гектар көлемі 4842,9 га ұлғайып отыр. Орта өнім 1,2 ц/га өскенін байқаймыз, сонымен жалпы өнім облыс бойынша 280224,2 центнерге ұлғайғандығы анықталды. Аудандар бойынша Жалағаш ауданы көш бастап тұр 19901,1га - га күріш дақылы егіліп, орта өнім 43,6 ц/га құрап отыр. Ал жалпы өнімнің алынған көлемі бойынша Жалағаш ауданы тағы да алда яғни 867819,3 ц күріш өнімін жинап, жоғарғы көрсеткішке ие болып отыр.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қызылорда облысының ауыл шаруашылығы 2010-2014// Статистикалық жинақ. 2015 жыл.
2. Азретбергенова Г.Ж. «Аграрлық сектордағы маркетинг қызметі». Ізденістер, нәтижелер-Алматы, Қазақ Ұлттық университеті, 2010 ж.
3. Смағұлов А.Қ., Сағындықов Қ.А., Төреханов А.Ә. «Ауыл шаруашылық өнімдерінің сапасын сараптау және бақылау», Алматы, 2009 ж

внаслідок певних причинно-наслідкових зв'язків. За характером динаміки доцільно розділити механізми функціонування та розвитку. Механізм функціонування системи характеризує цілеорієнтовану поведінку, відображає її відносно статичний стан, а також економічні процеси у межах незмінних характеристик. Механізм розвитку системи – багатовекторне поняття, яке залежно від цілей аналізу може бути представлене різними варіантами. Згідно зі структурним підходом, це спосіб змін елементів системи та зв'язків між ними, що відображають зникнення старих і появу нових рис, властивостей та відносин. Охарактеризувати структурні особливості механізму розвитку економічної системи дозволяє одночасне використання системного та синергетичного підходів.

Системний підхід надає можливість представити структуру економіки та механізм її розвитку як систему, що формується з окремих відносно самостійних елементів, взаємодія яких між собою зумовлює виникнення загальних якостей та властивостей цілісної органічної єдності, не притаманних його окремим елементам. Принципи синергетичного підходу надають можливість виявити універсальні закономірності самоорганізації та спонтанного порядкуутворення систем. Синергетичний підхід дозволяє представити механізм розвитку системи як перехід від одного стану динамічної рівноваги до іншого, який відбувається в результаті змін у самій системі, у навколишньому середовищі на основі адаптації та біфуркації. Механізми структурного розвитку національної економіки представлено єдністю механізму її самоорганізаційного розвитку та механізму її державного регулювання [3, с. 10].

За визначенням Світової комісії ООН з розвитку і навколишнього середовища, стійкий розвиток (англ. sustainable development) - це такий розвиток, який забезпечує потреби нинішнього покоління без втрат для майбутніх поколінь забезпечувати свої власні потреби. Тут ідеться про розвиток у межах господарської (екологічної) ємності природного середовища, що не вносить незворотних змін у природу і не створює загрози для тривалого існування людини як біологічного виду. Стійкий розвиток має 4 ключові мети: суспільний прогрес та рівність; захист навколишнього середовища; збереження природних ресурсів; стабільне економічне зростання.

Також слід наголосити на відмінності понять «зростання» та «розвиток». Якщо зростання передбачає збільшення за кількісними параметрами, то розвиток робить наголос на покращенні або зміні якості, а також на розширенні або реалізації потенційних можливостей.

Суспільство стійкого розвитку - це якісно нова фаза постіндустріального суспільства. Поняття цього суспільства означає і новий соціальний порядок, який відрізняється від попередніх форм першочерговим значенням і роллю особистості в

Стеблянюк І.О.

кандидат економічних наук, доцент

*доцент кафедри економіки та управління національним господарством
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро,
Україна*

ДЕФІНІЦІЯ, СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМИ СТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇХ ГАРМОНІЗАЦІЯ

Усі сектори національної економіки взаємопов'язані між собою, а структурна модель ураховує ці зв'язки, оцінює різноманітні стратегії розвитку та можливості їх взаємного впливу. Метою структурної перебудови вітчизняної економіки є підвищення її конкурентоспроможності, створення зовнішніх і внутрішніх умов для здійснення структурних і технологічних реформ у базових, орієнтованих на експорт галузях.

У національній економіці як макроекономічній системі існує певне різноманіття структурних пропорцій, які визначають векторну спрямованість її розвитку [1, с. 53]. Галузева структура ВВП формується у сфері виробництва, але вона залежить і від попиту, який формується у сфері споживання, де у порівнянні з попитом на засоби виробництва найбільш значимою структурною складовою є кінцевий споживчий попит на предмети особистого споживання. Саме їх виробництво безпосередньо відповідає головній меті розвитку будь-якої національної економіки.

Для характеристики секторальної структури економіки виокремлюється модель «цілого» та модель «функціонування», застосування яких до України вказує на різні цивілізаційні тенденції [2, с. 28]. Згідно з моделлю «цілого» (кількісне співвідношення між секторами) Україна демонструє рух до постіндустріального суспільства, а за моделлю «функціонування» (виділення кількісних та якісних, ендогенних та екзогенних чинників у межах певного середовища) вона показує індустріальний тип розвитку. Суттєвий вплив на секторальну структуру національної економіки робить інституціональне середовище. Нова концепція інституціоналізму полягає в погляді на економіку як систему кооперативних зв'язків між окремими організаціями, компаніями, органами влади, неурядовими організаціями та іншими групами, які не лише керуються принципом раціональних переваг, але й орієнтуються на певні соціально-культурні традиції в країні. Модель цілого позбавлена впливу інститутів, у той час як модель функціонування його враховує.

Економічний механізм – це спосіб здійснення певного виду діяльності, система, сукупність елементів та взаємозв'язків між ними, що забезпечують її розвиток

Regionální ekonomika

Kruglov V. N.

Institute of management, business and technology, Kaluga, Russia

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF TOURISM

Key words. Investment, innovation, region, economy, the dynamics of growth, territorial development, provision of resources, tools, models.

Abstract. The article examines the issues of innovative development of tourism in the regions of the Russian Federation. In the spotlight – the use of new tools of innovation management in the real sector of economy. The examples of positive experience in this regard. Given the findings and recommendations.

The development of domestic tourism is one of the most actual and perspective directions for the Russian economy in the near future. For this sphere of activity not only has a multiplicative effect on the attraction of innovative resources, but also a huge potential for introducing innovative new features, including in management [1, p. 148].

For the Kaluga region today, the main centers of attraction are such unique tourism projects, cultural-educational center "ETNOMIR", more than four dozen different museums.

The region has achieved some good results, including for the development of agricultural tourism [2, p. 31]. Its structure consists of approximately 150 objects, which are engaged in rural tourism. Over five hundred guest houses ready to receive tourists and visitors.

The area is a hub of various festivals and themed celebrations. The tourist flow in the Kaluga region is constantly growing. In 2014, he went to the threshold of 2 million, the next year it exceeded this figure. In 2016 Kaluga is planning to take almost 2.5 million tourists.

But the dynamics of growth would be simply impossible without building the appropriate infrastructure of this sphere of activity [3, p. 43]. Especially in the logistics area of the objects which I would particularly like to highlight the revival and

development of this truly meaningful units, as JSC "Kaluga international airport". 1 November started the implementation of a corporate Charter European airlines in the interests of the concern "Volkswagen". The flights are operated twice a week.

At the present time from the international airport "Kaluga" flies to Saint Petersburg and Sochi.

By the end of 2015 accomplished 518 flights, carried more than 10,000 passengers and almost 60 tons of Luggage.

This year the passenger flow will tend to the volume of traffic in the 60-80 thousand people. In the spring and summer season opening of new routes to the black sea coast to Simferopol, Anapa, Gelendzhik and Sochi. As the prospects of development by 2020 it is planned to enter the passenger flow not less than 250 thousand people.

But any process is always in need of resource support, including financial, which ultimately helps to ensure the competitiveness of the proposed goods and services. In this regard, the invaluable assistance of having a tool like the state to subsidize air transportation.

Now the people of the region can buy at the ticket office or via the Internet cheap tickets under the program of subsidizing of air transportation. Part of the cost payable from Federal and regional budgets, and the discount reaches almost half the cost of the ticket.

By the way, this approach to the development of air transport artery not only peculiar to Kaluga. Aircraft in Crimea in the framework of this program already flying from 32 cities of Russia. Flights subsidized flights on other areas starts in may and ends in October.

The program operates on more than a hundred directions. To attract funds from regional budgets airlines has signed agreements with 23 regions. Only subsidized transport involved 19 companies.

But to take advantage of discounts are not all. For example, to buy discounted ticket from the Far East to the European part of the country can only pensioners in the region and those who are not 23.

That pensioners and students are included in the list of beneficiaries of most of the subsidized routes. But there are exceptions: for example, from Kaliningrad in 2016 can fly all age categories. But only local.

Следует отметить, что переход на инновационный путь развития сельского хозяйства, обеспечения продовольственной безопасности страны возможны только при условии усиления роли государства в развитии этого важнейшего сектора экономики, а первым шагом должно стать введение государственного заказа на производимую отечественную продукцию по гарантированным рентабельным ценам, а также государственное стимулирование производства нужных продуктов, включая материальные стимулы, инвестиции в переработку продукции.

Вторым, не менее важным условием обеспечения национальной безопасности страны и сохранения ее государственности является разработка и принятие закона о продовольственной безопасности, где отдельной главой или разделом должны быть критерии и показатели обеспечения продовольственной безопасности в Казахстане.

Литература:

1. Корбут А.В. Продовольственная безопасность населения: краткая история проблемы и основные понятия// Аналитический Вестник Совета Федерации РФ. - С. 12.
2. Кайгородцев А.А. Экономическая и продовольственная безопасность Казахстана (вопросы теории, методологии, практики). - Усть-Каменогорск: Медиа-Альянс, 2006. - 384 с.
3. Продовольственный рынок Казахстана: Пособие для предпринимателей, преподавателей, студентов / Ельцова О., Мякенькая Г., Синявский Ю. и др.; Под ред. О. Ельцовой. - Алматы: Ин-т экономики, 2013. - 292 с.
4. Оценка продовольственной безопасности Республики Казахстан на основе данных обследования домашних хозяйств по оценке уровня жизни в 2010 и 2015 годах. - Алматы: Агентство Республики Казахстан по статистике, 2015.-21 с.

стратегические запасы продовольствия истощены или отсутствуют; производственные мощности не позволяют наращивать выпуск продовольствия.

Для оценки состояния продовольственной безопасности в качестве критерия определяется удельный вес отечественной сельскохозяйственной, рыбной продукции и продовольствия в общем объеме товарных ресурсов (с учетом переходящих запасов) внутреннего рынка соответствующих продуктов, имеющих пороговые значения в отношении:

зерна - не менее 95 процентов;

сахара - не менее 80 процентов; растительного масла - не менее 80 процентов;

мяса и мясопродуктов (в пересчете на мясо) - не менее 85 процентов; молока и молокопродуктов (в пересчете на молоко) - не менее 90 процентов;

рыбной продукции - не менее 80 процентов; картофеля - не менее 95 процентов; соли пищевой - не менее 85 процентов [4].

Для оценки экономической доступности продовольствия целесообразно пользоваться показателем, который показывает, сколько набора продуктов фактического или рекомендуемого рациона можно купить на сумму потребительских расходов. Различие в этих показателях позволит выявить дифференциацию регионов по экономической доступности продовольствия. Эти показатели можно рассчитать и по регионам и по республике в целом. Проведение такого расчета позволит определить степень самообеспеченности каждого региона республики в той или иной продукции.

Продовольственная безопасность страны связана не только с производством продуктов питания и возможностью их закупки на мировых рынках, но и со способностью населения обеспечить себя продовольствием нужного качества в должном количестве. Для этого на государственном уровне должны рассматриваться медицинские нормы потребления и санитарные нормы контроля продовольствия.

Таким образом, экономической основой национальной безопасности в продовольственной сфере является продовольственное обеспечение населения страны основными видами продуктов питания. Это означает, что если налажено бесперебойное и достаточное по медицинским нормам снабжение населения основными продуктами питания, то продовольственную безопасность страны можно считать гарантированной.

Each region has its own programme and its conditions. But whatever the conditions, the benefits of buying tickets on these programs is obvious. For example, from Moscow to Sochi on may holidays will be able to fly normal flight at least 10 million (there and back). And from Kaluga in Sochi with the help of a subsidy can you buy a plane ticket at half the price – from 5 thousand

All this, without a doubt, provides the best conditions for the development of tourism in the region and domestic tourism across the Russian Federation and its multiplicative growth.

Literature

1. Belova E. L., Pirogova T. E. legal regulation of accounting of financial results of the organization. /E. L. Belova, T. E. Pirogova// Theory and practice of economic development at the international, national, regional levels. – Materials of International scientific-practical conference. Kaluga. – 2014. – pp. 144-149.
2. Erokhina E. V. Regional innovation subsystems: problems of formation and development. Monograph. – Kaluga: "Your House", 2014. – 60 S. – ISBN 978-5-98204-095-4.
3. Cherkasova V. A. the Relationship of financing policy with investment decisions of the company. /V. A. Cherkasov//Management in Russia and abroad. – No. 4. – 2014. – S. 36-44.

Олейник И.Ю.

ОЦЕНКА РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ В РК.

Малое предпринимательство в Республике Казахстан стало явлением массовым и относительно динамичным. За последние семь лет количество субъектов малого и среднего предпринимательства в республике Казахстан увеличилось практически вдвое. В результате доля субъектов малого и среднего предпринимательства в общем количестве хозяйствующих субъектов повысилась с 92% до 95,5%, и сохраняется на этом уровне в течение последних трех лет.

Таким образом, частное предпринимательство становится все более массовым видом деятельности среди экономически активного населения, что свидетельствует о благоприятном бизнес-климате в стране.

2015 год в целом для экономики Казахстана оказался годом непростым, что имело свой эффект также на развитие сектора МСП в стране. Спецификой развивающегося сектора МСП в Казахстане является зависимость от импорта и, соответственно, чувствительность к скачкам обменного курса национальной валюты по отношению к валютам других стран, в которых ведутся расчеты с иностранными партнерами. В этой связи 2015 год стал годом перехода Казахстана к плавающему обменному курсу и, как следствие, девальвация национальной валюты достигала в 2015 году 100%. Под влиянием данных факторов темпы роста сектора МСП замедлились, однако положительная динамика по основным показателям в секторе сохранилась. Несмотря на сокращение количества зарегистрированных субъектов МСП в 2015 году, показатели вклада сектора в развитие экономики продолжают расти. Занятость в секторе выросла, и достигла 36,5%, выпуск продукции предприятиями МСП вырос в 2015 году на 9% в сравнении с прошлым годом. Это дает основания полагать, что в секторе МСП происходят положительные качественные изменения.

В 2015 г. количество зарегистрированных субъектов МСП в Казахстане снизилось до 1530 тыс. ед., что составляет 92,4% от показателя прошлого года. Однако, по оценке Фонда «Даму» доля субъектов МСП в общем количестве хозяйствующих субъектов в стране возросла и достигла в 2015 г. 96,2%. Снижение количества субъектов МСП произошло в большей части за счет сокращения количества индивидуальных предпринимателей в стране. В свою очередь сокращение количества зарегистрированных ИП в стране может быть связано с тем, что с 2015 года вступили

которая позволит приобретать продукты питания, по крайней мере, на минимальном уровне;

безопасность продуктов питания, т.е. отсутствие в них вредных веществ, приносящий вред здоровью населения.

Все выше перечисленные показатели сопровождаются большими рисками в силу того, что основная продукция поступает из сельскохозяйственной отрасли, которая, как известно подвержена почвенно-климатическим условиям и сезонности. Имеет место на рынке, когда розничные цены на продовольствие резко могут увеличиться по сравнению с доходами населения. Немаловажное значение имеет и торговые барьеры, такие как запреты на вывоз со своей территории наиболее ликвидной сельхозпродукции шит наоборот запреты на ввоз продовольствия, недобросовестная межрегиональная конкуренция и т.д.

В мире для оценки продовольственной безопасности, как было сказано выше существуют множество показателей, которые широко используются на практике. Продовольственная безопасность будет достигнута в стране частично, если выполняются следующие условия:

население страны обеспечено продуктами питания отечественного производства не менее, чем на 85% и эти продукты являются экологически чистыми и полезными для здоровья. Этот норматив близок к принятому международной продовольственной организацией (ФАО);

цены на эти продукты доступны основной массе трудового населения страны;

стратегические запасы продовольствия ограничены и не обеспечивают устойчивое снабжение населения в случае возникновения чрезвычайных обстоятельств;

производственные мощности позволяют наращивать выпуск продовольствия;

научно-техническая база хотя и отстает от уровня высших: мировых достижений, но развивается.

Продовольственная безопасность страны не будет достигнута, если:

население страны обеспечено экологически чистыми и полезными продуктами питания отечественного производства на 60-80%;

соответствие качества продуктов питания требованиям технических регламентов;

создание восполняемого страхового запаса продовольствия на уровне 25% от годового объема потребления продуктов питания;

наличие реальной возможности удовлетворения потребности в продуктах питания, не выпускаемых внутри страны или выпускаемых в недостаточных количествах, за счет импорта;

производство на душу населения не менее одной тонны зерна [2].

Таким образом, ученые дают различные определения критериям продовольственной безопасности. Каждый автор имеет свою точку зрения на факторы, влияющие на продовольственную безопасность страны или региона. При определении критерия продовольственной безопасности одни авторы исходят из ее показателей или в зависимости от исследуемой темы. Например, эксперты ФАО считают, что основными показателями продовольственного обеспечения на международном уровне являются объем переходящих запасов зерна в мире, остающихся на хранение до уборки следующего урожая, а также уровень производства зерна в расчете на душу населения.

Пороговым значением первого показателя считается запас, равный 60 дням или 17 % годового мирового потребления. Сокращение объемов запасов ниже этого уровня приводит к резкому повышению мировых цен на зерно, к дестабилизации мирового зернового рынка, ухудшению конъюнктуры мирового рынка для стран-импортеров и, опосредованно, дестабилизации других продуктовых рынков. В Казахстане объем переходящих запасов зерна установлен в размере 90 дней, что соответствует 25% годового объема потребления [3].

Основными экономическими показателями характеризующие продовольственную безопасность страны могут быть ниже следующие показатели, как:

физическая доступность продуктов питания для потребителей, то есть наличие всех видов продукции первой необходимости в Казахстане, в необходимом объеме и ассортименте и соответствующих платежеспособному спросу;

экономическая доступность продуктов питания, то есть их доступность потребителям по цене независимо от социального статуса и места жительства,

в силу упрощенные процедуры ликвидации ИП. В отраслевом разрезе наибольшее сокращение количества субъектов МСП наблюдается в секторах торговли и сельского хозяйства. Незначительный прирост в 2015 г. демонстрирует лишь сектор строительства, здесь количество зарегистрированных субъектов МСП выросло на 0,8%.

Динамика количества зарегистрированных и действующих субъектов МСП в 2015 г. изменилась за счет одновременного сокращения количества зарегистрированных и роста действующих индивидуальных предпринимателей. Рост количества действующих индивидуальных предпринимателей в 2015 году происходит на фоне благоприятных изменений в условиях ведения бизнеса, которые отмечаются в рейтинге Всемирного банка «Doing Business», в частности, значительные улучшения наблюдаются по показателям регистрации предприятий и разрешения вопросов неплатежеспособности. В целом, с 2010 г. сектор МСП продолжает расширяться, за последние 6 лет индекс роста количества зарегистрированных субъектов МСП составил 128%, действующих –174%, что свидетельствует о качественном развитии в секторе.

В 2015 г. в сравнении с предыдущим годом наблюдается значительный рост доли действующих субъектов МСП в общем числе зарегистрированных субъектов МСП (с 61% до 84%), что свидетельствует о сокращении в секторе количества номинальных игроков и одновременно появлении действующих субъектов предпринимательства.

В структуре действующих субъектов МСП по организационно-правовым формам преобладают субъекты, осуществляющие предпринимательскую деятельность без образования юридического лица – это индивидуальные предприниматели, количество которых на 1 января 2016 года составило 930 тыс. единиц, количество КФХ составило 181 тыс., а юридических лиц – предприятий МСП –179 тыс. субъектов.

В динамике действующих субъектов МСП в разрезе организационно-правовых форм в период с 2010 по 2015 год прослеживаются следующие тенденции:

1. количество индивидуальных предпринимателей в стране за последние 6 лет увеличилось на 124%, что привело к заметному изменению структуры активных МСП: рост доли действующих ИП - с 56,3% в 2010 году до 72,1% в 2015 году;

2. количество крестьянских (фермерских) хозяйств остается на неизменном уровне, но в результате увеличения количества ИП доля КФХ в структуре активных МСП сокращается: если в 2010 году она составляла 23%, то в 2015 году – 14%;

3. количество предприятий МСП с 2010 года выросло на 39%, однако доля предприятий МСП в структуре действующих МСП с 2010 года сократилась почти на 7 процентных пунктов и составила в 2015 году – 13,8%.

Анализ показателя численности занятых в МСП характеризует растущее значение предпринимательства Казахстана в решении проблемы занятости. Удельный вес населения, активно занятого в МСП, по состоянию на 01.01.2016 г. составил 36,5% от общей численности занятых в экономике. Динамика данного показателя в период с 2010 по 2015 год имеет общую тенденцию роста: доля активно занятого в МСП населения увеличилась на 4,1 процентных пункта. В абсолютном выражении за последние 6 лет в секторе МСП трудоустроено на 516 тыс. человек больше, только за 2015 г. занятость в секторе МСП выросла на 377 тыс. человек. В результате этого, на 01.01.2016 года количество рабочих мест в МСП достигло 3 147 тыс. человек.

Выпуск продукции действующими субъектами МСП в абсолютном денежном выражении ежегодно растет. После корректировки показателей выпуска продукции МСП и доли МСП в ВВП в 2014 году в результате изменения категорий субъектов частного предпринимательства в законодательстве Казахстана в 2015 году наблюдается более ровная динамика. Выпуск продукции МСП в реальном выражении вырос на 102%, однако доля МСП в ВВП за год снизилась на 0,6 процентных пункта до 25,6%.

За 2015 год на фоне сокращения выплат по КПП от крупных и средних предприятий суммы поступлений от малых предприятий выросли, достигнув 409 млрд тенге за год. Таким образом, малые предприятия демонстрируют стабильный рост выплат по КПП на протяжении последних шести лет: за 2015 г. в сравнении с 2010 г. выплаты по КПП малых предприятий выросли на 149%, а их доля в общих поступлениях от КПП – на 15 процентных пунктов.

Общие объемы банковского кредитования за 2015 г. выросли на 4,2%, составив 12,6 трлн. тенге, при этом по сумме кредитов на предпринимательские цели наблюдается снижение, это во многом объясняется нестабильной экономической ситуацией в стране в течение года. Размер кредитования субъектов малого предпринимательства за год все же увеличился на 15,2% (или на 272 млрд тенге), резкое падение объемов кредитования в первом квартале 2015 г. компенсировалось ростом финансирования в последнем квартале.

Рост активности в финансировании МСП в 2015 г. среди прочих факторов обусловлен предоставлением АО «Фонд «Даму» в марте 2015 г. третьего транша из Национального Фонда РК в размере 50 млрд тенге в целях дальнейшей реализации программы финансирования МСБ в обрабатывающей промышленности. В результате положительной динамики роста кредитования малого предпринимательства по итогам 2015 г. доля кредитов МСП в общем объеме кредитов экономике выросла с 14,8% на 01.01.15 г. до 16,3% на 01.01.2016 г. При этом, доля кредитов МСП в общем объеме кредитования все же остается незначительной.

Магистрант Бектурганова Г.Н.

К.э.н. Бекхожаева А.К.

Кызылординский государственный университет, Казахстан

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Состояние продовольственной безопасности населения Республики Казахстан имеет свои критерии и оценивается большим количеством экономических показателей.

В обобщенном виде оценка состояния продовольственной безопасности населения определяется:

физической доступностью продовольствия, под которой понимается наличие продуктов питания на всей территории страны в каждый момент времени и в необходимом ассортименте;

экономической доступностью продовольствия, состоящей в том, что уровень доходов независимо от социального статуса и места жительства гражданина позволяет ему приобретать продукты питания, по крайней мере, на минимальном уровне потребления;

безопасностью продовольствия для потребителей, т.е. возможностью предотвращения производства, реализации и потребления некачественных пищевых продуктов, способных нанести вред здоровью населения [1].

Группа ученых Казахстана считает, что для оценки уровня обеспеченности населения страны продовольствием целесообразно использовать следующие критерии:

производство 80-85 % общего объема продуктов питания отечественными товаропроизводителями;

потребление населением продуктов питания с оптимальным уровнем калорийности (2353 ккал в сутки);

обеспечение рациональной структуры питания и полное удовлетворение потребностей населения в соответствии с физиологически обоснованными нормами;

Table 1 – Comparative analysis of the trend of volume indices of GDP and investment in fixed capital in comparable prices, %

Indicators	Trend	Equation	R ²
Volume indices of GDP in % of 1990	<i>Polynomial</i>	$y_t = 0,242t^2 - 4,276t + 89,04$	0,797
Volume indices of agricultural GDP in % of 1990	<i>Polynomial</i>	$y_t = 0,205t^2 - 6,120t + 92,24$	0,729
Volume indices of investment in fixed assets in % of 1990	<i>Polynomial</i>	$y_t = 0,359t^2 - 8,724t + 81,90$	0,682
Volume indices of investment in agricultural fixed assets in % of 1990	<i>Polynomial</i>	$y_t = 0,336t^2 - 9,011t + 80,05$	0,618

Analysis of the identified trends showed that the characters have a common trend direction of development, but at the same time they are inherent differences expressed in the descending and ascending branches aligned trends, accelerating and decelerating growth levels. Studying the dynamics of the index change of the main macroeconomic indicators of Russia's economy that characterize economic growth allows the conclusion of serious structural changes over the last 25 years. Calculated indices of GDP and investment in fixed assets allow carrying out comparable analysis of real growth or decline in these indicators, allowing us to estimate the real change in the dynamics of long-term and on par with those at the level of different countries.

References

1. Лубова Т.Н., Исламгулов Д.Р., Исламгулова И.Р. Основа реализации федерального государственного образовательного стандарта – компетентностный подход // Бъдещите изследвания Материали за 12-а международна научна практична конференция. 2016. С. 3-11.
2. Salimova G.A. Comprehensive study of the level of wages// Наука и образование: сохраняя прошлое, создаем будущее//Сборник статей II Международной научно-практической конференции. Под общей редакцией Г.Ю. Гуляева. 2016. С. 37-43.
3. Zalilova Z.A., Sultanova E.A., Mikhailovskaya I.M. Information base and its use in apiculture //Информационные технологии. Проблемы и решения. 2016. С.173-176.
4. Federal State Statistics Service - [http //: www.gks.ru](http://www.gks.ru)

Структура субъектов МСП в разрезе отраслей экономики является важным показателем качественного развития предпринимательского сектора и экономики в целом. Предприятия промышленности, в первую очередь в обрабатывающей сфере, обеспечивают диверсифицированное развитие экономики страны, а также больше половины налоговых поступлений. Вклад обрабатывающей промышленности демонстрирует стабильность по всем показателям в течение последних шести лет, значительно выросли суммы выплачиваемого сектором КПП . В сельском хозяйстве за последние шесть лет наблюдается спад, так, значительно сократилось количество предприятий и, соответственно, количество занятых. Выпуск продукции также снизился, но незначительно. Положительная динамика наблюдается в секторе услуг и прочих секторах, которые не вошли в основные отрасли, выпуск в них немного замедлился, но при этом выросли суммы уплачиваемых налогов и количество занятых.

Как и в предыдущие годы в 2015 г. сохранилось неравномерное развитие сектора МСП в регионах Казахстана. Это связано как с неравномерным распределением населения и ресурсов, так и с особенностями социально-экономического развития регионов страны, различиями в структуре их экономик. Финансирование сектора МСП в наибольшей степени демонстрирует диспропорции между регионами, так, в 2015 г. около 70% всех средств банков, направленных на развитие МСП, приходится на г. Астану и г. Алматы. Проведенный сравнительный анализ развития сектора МСП в регионах Казахстана позволяет сделать следующие выводы:

1. По итогам 2015 года по количеству активных субъектов МСП традиционно лидируют Южно-Казахстанская и Алматинская области, а также город Алматы. По доле активных субъектов МСП в общем количестве зарегистрированных субъектов МСП, первые позиции заняли Западно-Казахстанская и Павлодарская области.
2. Традиционно г. Алматы является регионом с наибольшим количеством предприятий МСП, зарегистрированных в форме юридического лица, за счет производительности которых город имеет наибольшие показатели выпуска продукции МСП и численности занятого в нем населения.
3. Сохраняется диспропорция распределения кредитов БВУ малому предпринимательству как среди регионов Казахстана, так и внутри самих регионов:
  - две трети кредитов малому предпринимательству, так же, как и в предыдущие годы, приходится только на города Алматы и Астану;
  - без учета городов Алматы и Астана, совокупная доля кредитов малому предпринимательству вне областных центров в 2015 году снизилась до 6%, против 10,1% в 2014 г.

По состоянию на 1 января 2016 г., в Республике Казахстан зарегистрировано 1 530 тыс. субъектов МСП. Из всех зарегистрированных субъектов МСП 84% являются действующими, т. е. осуществляют операционную деятельность и сдают отчетность в статистические органы. Таким образом, более 240 тыс. субъектов МСП не являются действующими. Как и в предыдущие годы, основными причинами такого соотношения являются как экономические факторы (например, простой по причине убыточности, сезонность работ в ряде отраслей), так и иные операционные факторы (например, отсутствие операций в связи с недавней регистрацией).

Региональная разбивка действующих субъектов МСП приведена на диаграмме ниже и характеризуется наибольшим количеством действующих субъектов МСП в Южно-Казахстанской области, в г. Алматы и Алматинской области. Наименьшее число действующих субъектов МСП приходится на Северо-Казахстанскую, Кызылординскую и Западно-Казахстанскую области.

Ранжирование регионов по доле активности субъектов МСП отражает условия, созданные в регионе для стабильного ведения бизнеса, и уровень квалификации и общей подготовленности предпринимателей, относящихся к тому или иному региону страны. По доле действующих субъектов МСП в общем их количестве лидируют Атырауская и Кызылординская области с показателями 89,19 и 88,87% соответственно.

Данные о количестве зарегистрированных предприятий с иностранным участием либо в иностранной собственности показывают, что наибольшая концентрация подобных субъектов МСП приходится на г. Алматы: доля юридических лиц с иностранным участием или в иностранной собственности здесь составляет 13,1% от общего количества малых и средних предприятий. В пятерку регионов с оптимальным бизнес климатом для зарубежных инвесторов вошли, как и в прошлом году, Северо-Казахстанская, Атырауская, г. Астана, Костанайская, Мангистауская области.

В гендерном аспекте в республике действует 42% субъектов МСП, возглавляемых женщинами. При этом в региональном разрезе наибольшая доля женщин, возглавляющих малые и средние предприятия, наблюдается в Костанайской и Карагандинской областях (по 48%), Павлодарской области (46%). Наименьшая доля малых и средних предприятий, возглавляемых женщинами, наблюдается в Южно-Казахстанской (34%), Алматинской (37%), Жамбылской (39%) областях.

Общая численность занятых в МСП на 1 января 2016 года составила 3 147 тыс. человек, что на 14% выше, чем на 01.01.2015 г. Распределение населения, занятого в МСП, по регионам, неравномерно. Наибольшее количество человек, так же как в предыдущий год, занято в МСП г. Алматы, г. Астаны, Южно-Казахстанской,

However, these processes cannot attest to economic growth. This confirms that the reproduction process is nominally extended character, because of the increase value of the studied parameters as a result of inflation.

Therefore, a realistic assessment of the Russian economy's dynamics, which directly characterizes trends by their growth or decline, should be carried out by calculating their volume indices at constant prices (Figures 1 and 2). Indices of changes in macroeconomic indicators in comparable prices show that the transition to a market economy has been accompanied by a critical decrease of all of the analyzed indicators. Thus, the GDP in 1998 amounted only 57.5% compared to 1990, but by 2007-2014 from the previous level in 1990. However, thanks to the competent economic policy, by 2014, the GDP amounted to 118,5% of the level 1990.

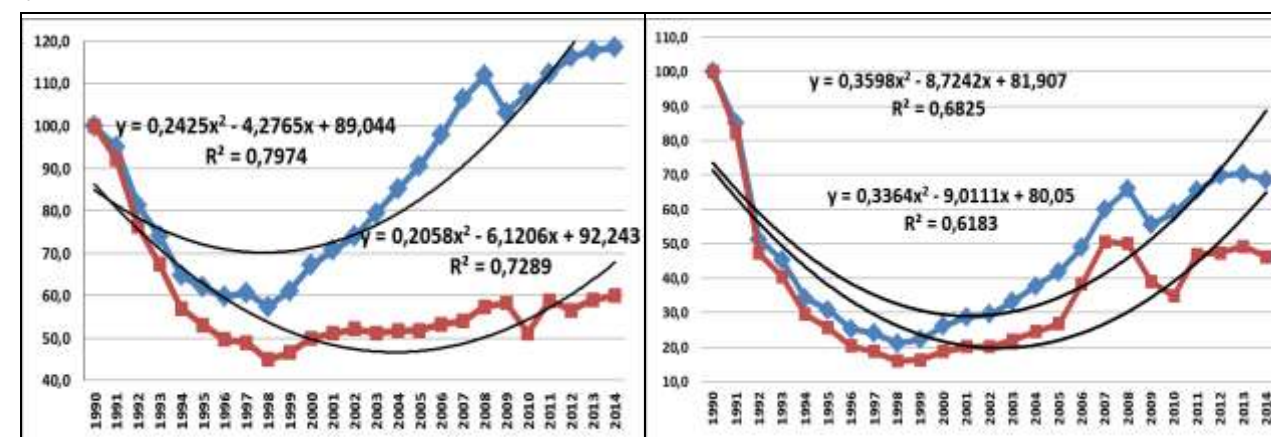

Figure 1. Volume indices of Russia's GDP (blue line) and agricultural (red line) in 1990 - 2014 years in comparable prices of 1990, %

Figure 2. Volume indices of Russia's investment in fixed assets (blue line) and agricultural (red line) in 1990 - 2014 years in comparable prices of 1990, %

Economic crises in 1998 and 2008 had a negative impact on the volume of investment in fixed assets. At the end of 2014, investments in fixed assets amounted to only 68.5% from 1990 levels. To identify the main trends of the index change in GDP and investment in fixed assets, an analytical alignment was made which shows a clear tendency of decrease and growth in the analyzed parameters, which are described by a polynomial trend (Table 1).

Makroekonomie

PhD, Ableeva A.M.

Bashkir State Agrarian University, Russia

ANALYSIS OF THE INDICES DYNAMICS OF GDP AND AGRICULTURE IN COMPARABLE PRICES

The research of trends of economic growth in Russia's economy implies prolonged analysis of the dynamics of major macroeconomic indicators to study the transformations in the structure of indicators, ratios and proportions between them.

Economic growth is characterized by increasing the scale of aggregate production and consumption, defined as gross domestic product. GDP reflects the market value of all goods and services in all economic sectors for consumption, export and accumulation. GDP is an indicator of public welfare of the nation: the higher the production, the higher the welfare of the state population. Therefore, this indicator is the major macroeconomic indicator that reflects the results of the functioning of the economy. At the present stage of economic development of Russian society there is the task of ensuring sustainable economic growth through the accelerated renewal of fixed capital of the state. Therefore, the most important long-term factor of economic growth is investments.

The investment policy of the state is aimed at creating a favorable investment climate, allowing for all sources of funding to develop key areas of the economy.

Socio-economic development and the dynamics of economic growth are defined by the volume and nature of investments. Growth in gross domestic product and the wealth of society are ultimately determined by investments. Declining investment is a key indicator of an economy in a state of crisis, and the investment recovery activity is the essential ingredient to achieve a sustainable path of economic growth. Falling investment in fixed assets completely contradicts the nature of the market economy, which is based on the laws of capital accumulation, and it does not meet the goals and objectives of economic reform.

Analysis of the main macroeconomic indicators of Russia's economy in current prices from 1990 - 2014 reveals a trend of exponential growth in virtually all areas.

Алматинской и Восточно-Казахстанской областях. Во всех областях, за исключением Кызылординской, наблюдается рост численности занятых в секторе МСП.

Объем выпуска продукции всего сектора МСП в Казахстане в 2015 году составил 15 858,4 млрд. тенге. В региональном разрезе наибольший вклад в выпуск продукции вносят субъекты МСП городов Астана и Алматы, объем выпуска которых составляет 47% общего выпуска продукции МСП страны (7 418 млрд. тенге). Во всех регионах, за исключением Кызылординской области в 2015 году наблюдается прирост в выпуске МСП. В Кызылординской области субъектами МСП выпущено продукции на сумму 249 млрд. тенге, что соответствует показателю прошлого года в регионе.

Общая сумма КПП, выплаченная малыми предприятиями, в 2015 году составила 409 млрд. тенге. Лидерами по суммам выплат являются г. Астана, г. Алматы и Западно-Казахстанская область, которыми в сумме выплачено около 80% всего КПП страны.

Размер совокупного ссудного портфеля БВУ по кредитам малому предпринимательству по состоянию на 01.01.2016 г., составил 2 060 млрд. тенге (на 15% больше по сравнению с данными на 01.01.2015 г.). Доминирующую позицию в региональной структуре кредитования банками субъектов малого предпринимательства (СМП) занимают кредиты в г. Алматы, доля которых составила 55% всех банковских кредитов СМП в стране или 1 127 млрд. тенге. Второе место по величине ссудного портфеля банков по кредитам СМП принадлежит г. Астане (311 млрд. тенге). На оба города приходится две трети всех банковских кредитов Казахстана, выданных СМП. Наибольший рост финансирования в сравнении с прошлым годом наблюдается в Акмолинской области (на 63%). При этом, несмотря на то, что в целом по республике отмечается рост кредитования, в Костанайской, Карагандинской и Восточно-Казахстанской областях наблюдается незначительное сокращение объемов финансирования СМП БВУ. Преобладание доли кредитования СМП г. Алматы обусловлено наличием в городе более дорогих и ликвидных залогов по сравнению с другими регионами страны, а также больших оборотов и большей доступностью финансовых институтов – почти все головные офисы банков расположены в финансовом центре Казахстана. С другой стороны, наличие в большинстве банков лимитов, установленных для региональных филиалов на кредитование предпринимателей, предполагает рассмотрение и одобрение всех крупных кредитов непосредственно в головных офисах, находящихся в г. Алматы. В результате часть кредитных средств, которая направляется на финансирование регионов, зачисляется в актив ссудного портфеля по г. Алматы.

Анализ распределения кредитов БВУ малому предпринимательству между областными центрами и другими городами и районами регионов Казахстана (без учета

кредитов в городах Астане и Алматы) показывает, что в целом по 14 областям Казахстана портфель кредитов вне областных центров по состоянию на 01.01.16 г. составил 38,2 млрд. тенге или 6% от совокупного кредитного портфеля СМП по 14 областям.

Карагандинская область лидирует по количеству МСП в сфере торговли. В 2015 году в секторе МСП Карагандинской области наблюдалась следующая динамика:

- количество зарегистрированных субъектов МСП снизилось при одновременном росте действующих субъектов МСП, доля которых достигла 85%;
- в отраслевой структуре региона преобладают предприятия торговли и услуг, в совокупности на них приходится 69% всех МСП. Также значимой является доля предприятий сельского хозяйства, транспорта и связи, которая составляет 18% всех МСП;
- численность населения, занятого в МСП, возросла на 5% до 233 тыс. человек или 34% от общего числа занятых в регионе;
- выпуск продукции субъектами МСП (по оперативным данным) вырос в абсолютных значениях до 696 млрд. тенге, что составляет 101% в сравнении с прошлым годом в сопоставимых ценах. Доля ВДС МСП в ВРП составила 12%;
- выплаты КПП малыми предприятиями возросли, однако на фоне растущих сумм общего КПП, выплаченного всеми хозяйствующими субъектами региона, доля КПП СМП в регионе упала до 17%;
- кредитование СМП в регионе снизилось как в абсолютных, так и в относительных значениях. На малое предпринимательство приходится 15% от общего портфеля кредитов БВУ, что на один процент ниже показателя прошлого года.

Таким образом, к субъектам малого и среднего бизнеса, которые имеют высокие потенциальные возможности для расширения внутреннего производства, повышения конкурентоспособности своей продукции и как следствие усиления своей роли в процессе диверсификации экономики Казахстана относятся субъекты малого предпринимательства, осуществляющие свою деятельность в форме юридического лица или предприятия малого бизнеса, а также субъекты среднего предпринимательства, функционирующие в приоритетных отраслях обрабатывающей промышленности, транспорта и связи.

Подводя итоги, можно сделать следующие выводы:

- в целом наблюдается рост абсолютных показателей малого бизнеса (номинальное количество зарегистрированных, действующих СМП, объемы продукции);

організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Література

1. [Про державні цільові програми](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15): Закон України від 18.03.2004 № 1621-IV <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
2. [Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015): Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. [Комплексна Програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15): Постанова НБУ від 18.06.2015 № 391 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>
4. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів від 01.04.2014 № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

Загальнодержавна цільова програма передачі гуртожитків у власність територіальних громад на 2012-2015 роки	21.06.2012 р. № 4995-VI
Загальнодержавна цільова програма захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2013-2017 роки	07.06.2012 р. № 4909-VI
Загальнодержавна цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року	24.05.2012 р. № 4836-VI
Загальнодержавна цільова економічна програма проведення моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у живих тваринах, продуктах тваринного походження і кормах, а також у харчових продуктах, підконтрольних ветеринарній службі, на 2010-2015 роки	04.06.2009 р. № 1446-VI
Загальнодержавна цільова екологічна програма поводження з радіоактивними відходами	17.09.2008 р. № 516-VI
Загальнодержавна цільова програма "Питна вода України" на 2011-2020 роки	03.03.2005 р. № 2455-IV

В умовах фінансової нестабільності надзвичайно важливе значення має Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року, метою якої є створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами ЄС [3].

У контексті реформи децентралізації надзвичайно важливе значення має Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [4]. Її метою є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної

- вклад СМП в бюджет возрастает быстрее, чем число зарегистрированных и действующих предприятий и быстрее чем их доля в ВВП;

- однако имеются негативные тенденции относительных показателей.

Рост количества малых предприятий, несомненно благоприятно влияет на развитие экономики республики, решая вопросы безработицы за счет создания новых рабочих мест, развития сферы и качества предоставляемых услуг; повышения конкурентоспособности отечественных товаров; роста налоговых поступлений в бюджет. В свою очередь, для дальнейшего увеличения количества малых предприятий, необходимо улучшение инвестиционной и финансово-кредитной деятельности, что позволит пополнить оборотные средства предприятий, выполнить техническое перевооружение, создать дополнительные рабочие места и конкурентную среду.

Литература:

1. [Официальная статистическая информация](#) : [оперативные данные \(экспресс информация, бюллетени\)](#) : малое и среднее предпринимательство [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.stat.gov.kz, свободный. - Загл. с экр. – Яз. рус.
2. Казахстан и его регионы // Ежеквартальный журнал статистической информации. – Астана : Агентство РК по статистике, 2016. – С. 62 - 64.
3. Национальный Банк Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nationalbank.kz>, свободный. - Загл. с экр. – Яз. рус.
4. АО «Фонд развития предпринимательства «Даму» Республика Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.fund-damu.kz>, свободный. - Загл. с экр. – Яз. рус.

Утегенова К.А., Нурпеисова А.Ж.

БАЛЫҚ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ДАМУДЫҢ АЙМАҚТЫҚ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Балық шаруашылығы кіріс көзі және экономикалық өсім үшін база ретінде халықты жұмыспен қамтитын, балық өнімінің экспортқа шығаруын, басқа да әлеуетті мүмкіндіктерді арттыратын, сондай-ақ биологиялық әртүрліліктің қайта жаңартылып отыратын көзі ретінде үлкен мәнге ие.

Республиканың балық шаруашылығының негізін су айдындарының балық шаруашылығы қоры құрайды, оның құрамына жалпы ауданы 3 млн. га астам болатын Каспий және Арал теңіздері су айдындарының, Балқаш көлінің, Бұқтырма, Қапшағай, Шардара су қоймасының, Алакөл көлдер жүйесінің және басқа да су айдындарының едәуір бөлігі кіреді. Су айдындарында балықтардың 100-ден астам түрі мекендейді, оның ішінде коммерциялық тұрғыдан алғанда ең бағалы балықтар: көксерке, сазан, ақ амур, дөнмандай, табан балық, қаракөз болып табылады.

Балық ресурстарын сақтау мақсатында мемлекеттің қызметі балық ресурстарын қорғауды және өсімін молайтуды, сондай-ақ олардың орнықты пайдаланылуын реттеуді жүзеге асыруға шоғырланатын болады. 2006 жылдан бастап, балық ресурстарын пайдалануды реттеу балық шаруашылығы су айдындарын пайдаланушыларға ұзақ мерзімді пайдалануға беру жолымен бекіту арқылы жүзеге асырылады. 2015 жылғы 1 қарашаға дейін республика бойынша 3094 балық шаруашылығы су айдындары мен (немесе) учаскелерінің ішінде су айдындарының 1731-і немесе 56%-ы 1024 пайдаланушыға бекітілген, ал су айдындарының (учаскелерінің) 1363-і немесе 44%-ы резервте тұр. Су айдындарын пайдаланушылар өздеріне 10 жыл ішінде өз қаражатын балық ресурстарын қорғау, өсімін молайту, ғылыми зерттеулер жүргізу және материалдық-техникалық базаны нығайту мақсаттарына жұмсау міндеттемесін алған болатын[1].

2006-2014 жылдар аралығында пайдаланушылар осы бағыттар бойынша

здійснення загальнодержавних природоохоронних заходів, запобігання катастрофам екологічного характеру та ліквідація їх наслідків; оборонні, що розробляються з метою посилення обороноздатності держави; правоохоронні, спрямовані на забезпечення правоохоронної діяльності, боротьби із злочинністю та державної безпеки.

Державні цільові програми можуть бути спрямовані на розв'язання інших проблем, у тому числі регіонального розвитку, що мають державне значення.

Важливим програмним документом є Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020", яка визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України [2]. Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Задля цього рух уперед здійснюватиметься за такими векторами: вектор розвитку, вектор безпеки, вектор відповідальності, вектор гордості.

У табл. наведено перелік загальнодержавних цільових програм, затверджених Законами України. Вони стосуються космічної галузі, медицини, екології, радіаційної безпеки, харчової безпеки тощо.

Таблиця

Перелік загальнодержавних цільових програм, затверджених Законами України

Назва програма	Дата і номер Закону України
Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки	20.10.2014 р. № 1708-VII
Загальнодержавна цільова науково-технічна космічна програма України на 2013-2017 роки	15.11.2011 р. № 4029-VI
Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 роки	16.10.2012 р. № 5451-VI

Програмно-цільове планування – це один із видів планування, в основі якого лежить орієнтація діяльності на досягнення поставлених цілей. В основі самого процесу планування лежить визначення та постановка цілей і лише потім вибір шляхів їх досягнення. Програмно-цільове планування побудоване за логічною схемою «цілі – шляхи – способи – засоби».

Програмно-цільовий метод планування й управління передбачає певну документальну базу. Згідно Закону України державна цільова програма - це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням [1]. Державні цільові програми поділяються на: загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля - це програми, які охоплюють всю територію держави або значну кількість її регіонів, мають довгостроковий період виконання і здійснюються центральними та місцевими органами виконавчої влади; інші програми, метою яких є розв'язання окремих проблем розвитку економіки і суспільства, а також проблем розвитку окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць, що потребують державної підтримки.

За своєю спрямованістю державні цільові програми поділяються на: економічні, що спрямовані на розв'язання комплексних галузевих і міжгалузевих проблем виробництва, підвищення його ефективності та якісних характеристик, забезпечення ресурсозбереження, створення нових виробництв, розвиток виробничої кооперації; наукові, метою яких є забезпечення виконання фундаментальних досліджень у галузі природничих, суспільних і технічних наук; науково-технічні, що розробляються для розв'язання найважливіших науково-технічних проблем, створення принципово нових технологій, засобів виробництва, матеріалів, іншої наукоємної та конкурентоспроможної продукції; соціальні, що передбачають розв'язання проблем підвищення рівня та якості життя, проблем безробіття, посилення соціального захисту населення, поліпшення умов праці, розвиток охорони здоров'я та освіти; національно-культурні, спрямовані на розв'язання проблем національно-культурного розвитку, збереження національно-культурної спадщини, задоволення інтелектуальних та духовних потреб людини; екологічні, метою яких є

11,5 млрд. теңгеден астам қаржы жұмсады. 2015 жылдың 9 айы бойынша Балық

шаруашылығын дамыту жоспарына сәйкес пайдаланушылар шамамен 780 млн. теңге жұмсады.

Жыл сайын балық шаруашылығы ғылымының және мемлекеттік экологиялық сараптаманың биологиялық негіздемесі негізінде республиканың балық шаруашылығы су айдындарындағы және (немесе) учаскелеріндегі балықтары мен басқа да су жануарларының аулау лимиті бекітіледі.

Уәкілетті органның бұйрығымен 2015 жылға арналған балық аулау лимиті - 64,8 мың тонна, оның ішінде теңіз балықтары түрлерін 11,0 мың тонна көлемінде бекітті.

2015 жылғы 9 ай ішінде 23,9 мың тоннасы ауланды. Жануарлар дүниесін пайдаланғаны үшін мемлекет бюджетіне 431,0 млн. тг. сомасында төлем түсті.

Экономикалық интеграция үрдісінде ішкі нарықта Қазақстан кәсіпкерлерінің бәсекелік мүмкіндігі зор. Өйткені, алыс шетелден әкелінген балықтар жол бойы қатырылып, өз құнарлылығын жоғалтады.

Қазіргі таңда балық шаруашылығының Қазақстан экспортында алар орны зор. Қазақстан шетелге жыл сайын құны 93 млн АҚШ доллары болатын балық өнімдерін экспорттайды. Балық шаруашылығына жылына 200-300 млн теңге инвестиция салынауда. ТМД елдері арасында Қазақстан ішкі су қоймасының көлемдері бойынша Ресейден кейінгі орында тұр. Қазақстанның көлдері, өзендері, су қоймаларының жалпы көлемі 3 млн га құрап отыр. Тұрақты аулауды қамтамасыз ету үшін елімізде 11 ірі балық өсіретін қойма бар. Сарапшылардың айтуынша, Қазақстанның балық шаруашылығының табысы жылына 1 млрд АҚШ долларына жетуі мүмкін. Мұндай жоғары көрсеткішке жету үшін инновациялық әдістерді меңгеріп, балық өсірудің, жасанды тәсілін жолға қоюдың ғылыми негіздемесін жасау маңызды.

Сондай-ақ, қазіргі таңда ғалымдар теңіз балықтарын Қазақстан су қоймаларында жерсіндіру бойынша бірқатар жұмыстар жүргізіліп жатыр. Қазіргі уақытта еліміздегі барлық салада инновациялық технологиялар енгізілуде. Осы орайда біз отандық балық шаруашылығы мен балық өнімдерінің өндірісін заманауи бағытта дамытуға мүдделі. Соңғы жылдары облыстағы балық шаруашылығы тез дамып, аймақ экономикасының салмақты бөлігіне айналып келеді. Өткен 3 жылда балық аулау 2 мың тоннаға немесе 30 пайызға көбейді.

Бұл Кіші Арал жобасының алғашқы кезеңі сәтті аяқталуымен тығыз байланысты. Енді біз балықты тек аулап қана қоймай оны өңдеуді дамытуымыз қажет. Соның нәтижесінде сыртқы нарыққа тек өңделген өнім шығаратын боламыз[2].

Облыс бойынша Кіші Арал теңізі, Сырдария өзені мен жергілікті 176 су айдыны балық шаруашылығына маңызы бар деп есептеледі. Балықшылар, өңдеушілер мен тасымалдаушылардың, квота берушілердің бір-бірімен ешқандай үйлесімділігі жоқтығының кесірінен Арал теңізінен ауланған балықтардың өңделмей сыртқа жөнелтіліп жатқанына облыс басшылығы алаңдаушылық білдірді. Көп ұзамай балық шаруашылығын дамытудың жаңа жүйесін қалыптастыратын ұйым ретінде консорциум өмірге келді. Оған 17 шаруашылық, Қазақ балық шаруашылығы ғылыми-зерттеу институтының Арал филиалы, «Байқоңыр» ӘКК мүшелігіне енді.

Қоғамдық ұйымның мақсаты – облыстағы балық шаруашылығы саласындағы құрылымдарға ғылыми-кеңестік, ұйымдастырушылық көмек көрсету, балық аулау, өңдеу, сатудың сапасын үйлестіру, мемлекеттік, қоғамдық ұйымдармен бірлесіп жұмыс атқару, жеке бизнес өкілдерімен отандық, шетелдік ұйымдармен ынтымақтастық орнату, инвестициялық жобаларға қаражат тарту, салада халықаралық ынтымақтастықты дамыту, қазақстандық, шетелдік мамандардың қатысуымен консорциум мақсаттарына сай форум, конференция, семинарлар өткізу, тағы басқа шаралар болып табылады.

Облысқа бөлінген балық аулау лимитінің 78 пайызы кіші Арал теңізінің үлесінде. Балық зауыттарына табиғат пайдаланушылардың аулаған балықтарын тапсыру жөнінде өзара келісімшарт бар. Балық кластерін дамыту тұрғысында Аралдан қос зауыт салынып, тиісінше сертификатталып, евростандарттарға сай кәсіпорын ретінде есептік нөмір иеленгені, өнімдері Еуропаға, Кедендік одақтағы мемлекеттерге сатып отыр.

Дегенмен, бірқатар проблемелер да жоқ емес. «Арал» СДО мен «Арал балық» зауытының теңізден бекітілген учаскесі немесе көлдері жоқ. Соның кесірінен мұндағы еңбек ырғағы қалыпты емес. Осының салдарынан өндірістік қуаттары 10-15 пайыз аралығын ғана құрайды. Оған қоса жағалауда қажетті инфрақұрылымның (флот, жол, балықшылар үйі, балық қабылдау пункттері) болмауы кері әсерін тигізуде. Саланың материалдық-техникалық базасын нығайту керек. Мұз оятын, жылым, арқан тартатын агрегаттар тапшы. Теңіз беткейіне жол, электр жарығын жеткізу кезек күттірмейтін жайт.

Стеблянюк І.О.

кандидат економічних наук, доцент

*доцент кафедри економіки та управління національним господарством
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро,
Україна*

МЕХАНІЗМИ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Основу сталого розвитку держави складають виважена економічна, соціальна та екологічна політика, розвиток демократичних інститутів, правопорядок, збалансованість факторів, що обумовлюють загальний життєвий рівень населення. Державна політика в Україні за своїми напрямками реалізується за допомогою програмно-цільового підходу, що передбачає реалізацію державних програм (національні проекти, державні цільові програми, програми соціально-економічного розвитку, державний бюджет) та визначених програмно-цільових заходів підтримки та сприяння позитивним процесам глобалізації в Україні на певний середньо- або короткостроковий термін. Цільові економічні програми формуються згідно з виникненням або загостренням соціально-економічних та екологічних проблем національного масштабу і значення, вирішення яких вимагає концентрації чи залучення ресурсів. Цільові комплексні програми відіграють важливу роль у розвитку національної економіки. Вони є одним із найважливіших засобів реалізації структурної політики держави, активного впливу на виробничі та економічні процеси.

Тенденції економічного розвитку України потребують використання на практиці широкого набору різноманітних інструментів державного управління. Одним із таких інструментів є програмно - цільовий підхід у плануванні та управлінні соціально-економічними об'єктами та процесами. Соціально-економічна політика реалізується через сукупний механізм державного впливу на національне господарство та суспільство. При цьому методи впливу держави на ринок та соціум містять у собі такі глобальні напрямки, як прогнозування, планування, державне цільове управління, грошове-кредитне та бюджетне регулювання.

ниже уровня «В» (2%); 7 банков входило в ТОП-100 кредитных организаций России по величине активов (3%); 124 банка имели положительный финансовый результат (прибыль) (60%).

Также, в зону риска попадают кредитные организации, у которых: нормативы ликвидности, прибыльности и достаточности капитала находятся на границе пороговых значений, устанавливаемых Банком России.

Литература

1. Грязнова А.Г., Маркина Е.В. Финансы: Учебник. – М. : 2013. – 501 с.
2. Стародубцева, Е. Б. Банковское дело [Текст] : учеб. пособие для вузов / Е. Б. Стародубцева. – М. : Инфра-М, 2014. – 463 с.

Аудан көлемінде «Арал сервистік дайындау орталығының» маңызы жоғары екендігі белгілі. Аталмыш орталық 2008 жылы бұрынғы «Арал балық комбинатының» негізінде салынды. Еуростандарттарға сәйкес еуронөмірді иеленген. Зауыттың бағаланған құны 191 млн. теңге шамасында. Терең балық өңдейтін цехтары, балық қатыратын, сақтайтын орындары бар кәсіпорын. Италияның мұздатқыш агрегаттары қойылған. Өткен жылдың өзінде 14 млн. теңгеге техникалық жабдықтау жасады. Оның ішінде қомақты қаржыға NBK-3000 мұздатқыш агрегаты, балық ыстайтын қондырғы алынды. Балық фаршы, ысталған балық шығару бөлімшесі ашылды. Қосымша балық қатыратын жылдам камера іске қосылды. Оңтүстік қаржы компаниясынан жеткізілген автокөліктер, мұздатқыш агрегаттарының ақшасы уақытында қайтарылады деп межеленуде. Кәсіпорын пайдасынан биылғы жылы 30 млн. теңгеге шетелдік құрал-жабдықтар әкелінеді.

Арал ауданында шағын және орта бизнесті дамытуға балық шаруашылығында резерв көп. Егер де тиімді пайдалана білсек, Елбасы Жолдауында және облыста қабылданған «2020 жылға дейінгі әлеуметтік-экономикалық даму стратегиясының» мақсаттарын жүзеге асыруға сенім нық.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Әкім Ж. Нарықтық қатыныстар жағдайындағы балық шаруашылығы өнімдерін өндірудің кейбір экономикалық негіздерін зерттеу // Жаршы. Ғылыми-тоериялық және практикалық журнал. - 2007. - № 3. - бет. 8-13
2. Ғаламтор ресурсы: <http://www.alashgazeti.kz/p=171>

Өтегенова К.А.

Қорқыт Ата атындағы ҚМУ-нің аға оқытушысы, э.ғ.к.

Кулманова С.С.

Қорқыт Ата атындағы ҚМУ-нің магистранты

ӨНДІРІСТІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМ РЕТІНДЕ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН МАТЕРИАЛДЫ-ТЕХНИКАЛЫҚ ЖАБДЫҚТАУ

Әлеуметтік - экономикалық тұрғыдан алғанда, ауыл шаруашылығының материалдық - техникалық дамуының ең басты міндеті – халықты азық-түлікпен, ал өнеркәсіпті шикізатпен, сондай-ақ, ауылдық аумақтардың әлеуметтік - экономикалық дамуын қамтамасыз ету.

Арнайы экономикалық тетіктерімен реттелетін нарықтық экономикада елдегі агроөнеркәсіп кешенінің қазіргі даму қарқыны аграрлық сектордың қалыптасуының негізгі құрамдас бөлігі болып табылатын өндірістік инфрақұрылымға тәуелді.

Өндірістік инфрақұрылымның және оның әлеуметтік, институционалдық, ақпараттық және экологиялық салалардағы түрлерінің дамуы материалдық өндірістің экономикалық қарым қатынастарында ерекше орын алады [1].

Тұтас экономиканың органикалық бір бөлігі ретінде өндірістік инфрақұрылым негізгі өндірістің қалыпты жұмысын қамтамасыз етуші жүйе.

Өндірістік инфрақұрылымның құрылымдық ұйымдастырылуы функционалдық салада кеңістік, ұйымдастыру-басқарушылық, кезеңдік, әлеуметтік байланыстар түрінде беріледі. Оның элементтерінің көп жақты сипатын ескере отырып, оны келесі белгілер бойынша жіктеледі: инфрақұрылым субъектілеріндегі өндіріс құралдарының меншік формалары, қалыптасу этаптары, уақыт немесе маусым факторы, өндірістік инфрақұрылым субъектілерінің тұтыну деңгейіне байланысты тағайындалуы, өндірістің әр түрлі кезеңіндегі қызметі, өндірістік қызметке деген сұраныс пен ұсыныстың ауқымы.

Өндірістік инфрақұрылымның құрылымдық ұйымдастырылуының даму эволюциясын талдау барысында материалдық-техникалық қамсыздандырылу ерекше орын алатыны айқын.

Итак, рассмотрим основные проблемы банковской отрасли РФ на период 2016 года:

1. В начале 2016 г. был одобрен курс на жесткую бюджетную политику. Если банки смогут кредитовать экономику, то это может ускорить ее реабилитацию, в противном случае, глубина рецессии может возрасти, а ее сроки продлятся и на 2017 г.

2. Санкции, оказалось, позитивно влияют на внутреннее кредитование, совокупный корпоративный долг в 2016 г. вырос. Однако во многих случаях, получение компаниями новых кредитов необходимо для погашения их внешнего долга. Внутренний долг компаний перед банками и держателями облигаций растет на сумму, сопоставимую с суммой выплат по внешнему долгу.

3. Конкурентоспособность банковской системы и экономики в целом зависят от способности системы предоставлять высококачественные и адекватные по стоимости услуги финансового посредничества для всех российских экономических агентов: от крупного и среднего бизнеса до малых предприятий и физических лиц [1].

В сфере кредитования физических и юридических лиц отмечается динамика снижения выданных кредитов, однако наблюдается рост выданных ипотечных кредитов. Несмотря на то, что величина долговой нагрузки в целом по стране в 2016 г. снизилась, средний долг физических лиц в России в полтора раза превышает размер среднемесячной заработной платы. По мировым стандартам это высокий уровень.

В это же время наблюдается рост объема депозитов физических лиц. Многие предпочитают накапливать и ограничивать расходы.

Несмотря на растущие возможности по привлечению вкладов у населения, банки сохраняют высокую зависимость от средств Центробанка.

За последние два года (2014–2016 гг.) прекратило работу 205 кредитных организаций. В том числе: 3 банка имели облигации, включенные в ломбардный список ЦБ РФ (1%); 5 банков имели международные кредитные рейтинги не

активов позволяет оценить финансовое состояние банка: чем больше прирост активов, тем более сильные позиции занимает банк на финансовом рынке.

Таким образом, реализация сценариев развития приведет к усилению консолидации активов на банках с государственным участием и крупных частных банках по итогам 2016 года. Рост доли таких банков ожидается в сегментах кредитования крупного бизнеса, МСБ и ипотечного кредитования. Часть крупных частных банков получают доступ к бизнесу, который госбанки не могут вести из-за западных санкций.

Таблица 1

ТОП-10 банков РФ по размеру активов

Место на 01.11.16	Место на 01.01.16	Наименование банка	Активы на 01.11.16, млн.руб.	Активы на 01.01.16, млн.руб.	Темп роста (%)
1	1	Сбербанк России	22 430 059 764	23 545 948 386	-4,74%
2	2	ВТБ Банк Москвы	9 615 416 476	9 413 986 984	2,14%
3	3	Газпромбанк	5 059 405 426	5 177 748 445	-2,29%
4	5	ВТБ 24	3 230 989 597	3 001 041 980	7,66%
5	4	ФК Открытие	3 049 592 082	3 029 095 676	0,68%
6	6	Россельхозбанк	2 776 521 069	2 651 979 821	4,70%
7	7	Альфа-Банк	2 334 924 053	2 286 251 661	2,13%
8	9	Национальный Клиринговый Центр	1 867 653 591	1 609 277 487	16,06%
9	11	Промсвязьбанк	1 368 788 986	1 280 255 258	6,92%
10	12	Московский Кредитный Банк	1 297 871 282	1 230 765 108	5,45%

Наконец, предполагается дальнейшее сокращение числа действующих кредитных организаций вследствие острой потребности многих банков в дополнительном капитале и снижения интересов собственников в поддержке своих банков на фоне снижающейся рентабельности.

Материалдық-техникалық қамсыздандыру - бұл субъективті-объективті құрылымы бар объективті экономикалық қарым - қатынастар. Материалдық-техникалық қамсыздандырудың субъективті-объективті құрылымы – бұл мақсаттары мен қызығушылығы бір бағытқа бағытталаған, материалдық-техникалық қамсыздандырылу объектілерінің қозғалысының сипаты мен формаларының жиынтығы. Өз кезегінде материалдық-техникалық қамсыздандыру субъектілерін қызығушылығы бір объектіге бағытталған заңды және жеке тұлға ретінде айқындауға болады. Материалдық-техникалық қамсыздандыру объектілеріне өндірістің қалыпты жұмыс істеуін қамтамасыз етуші өндіріс және ұқсату шарттары, тауарөндірушілердің (сатып алушылар) қызметтері мен бейімділігі жатады.

Экономикалық даму жағдайында өндіріс саласы мен инфрақұрылымына, оның ішінде материалдық-техникалық қамсыздандыруға елеулі әсер ететін факторлар, құбылыстар және үдерістер туындайды:

еңбек заты мен құралдарының жаңа конструкциялық қағидаларға сәйкес сапалы өзгеруі;

шығарылатын және пайдаланылатын өнім түрлерінің технологиялық жағынан түбегейлі конструкциялық жаңартылуы;

ғылыми техникалық прогресстің жоғары деңгейі жағдайында халық шаруашылығының әр түрлі салаларымен шығарылатын өнім номенклатурасының интенсивті артуы себбінен мамандану мен қоғамдық еңбек бөлінісіндегі қиыншылықтар туғызады;

өндірістік және жеке тұтынушыға арналып шығарылатын өнім номенклатурасының кеңеюі өндірістік үдеріске тартылатын материалдық ресурстар мен жабдықтардың типтерінің, сұрыптарының және көлемдерінің санының одан әрі артуына әкеледі;

бір мезгілде машиналар, жабдықтар және техникалық құралдардың жаңа типтерінің пайда болуы, моральдық ескірген өнімдердің кейбір түрлерін өндірістен алып тастауды қажет етеді;

ресурстарды тиімсіз пайдалану нәтижесінде ертерек қаржыландырылған шикізаттар мен материалдардың кейбір түрлеріне қажеттіліктің болмай қалуынан, жаңа типті өнімдер шығаруда бірқатар қиындықтар туындайды.

Кәсіпорындар мен бірлесіктерді материалдық-техникалық жабдықтармен, шикізатпен, отынмен және басқа да ресурстармен

қамсыздандыруды жетілдірудің отандық мүмкіндіктерін зерттеуде бұл үдеріс басқа салалардың инфрақұрылымдарымен салыстырғанда кеш дамығаны байқалады [2].

Жалпы одақтық қамсыздандыру жүйесінің қалыптастырылуы нәтижесінде жаңа дәуір басталды. Сол кезеңнің өзінде, материалдық-техникалық қамсыздандыру қызметінің халық шаруашылығын реттеуші тетік ретінде ерекше ролі бағаланды. Өндіріс қарқынының артуы инфрақұрылымның даму қарқынына сәйкес келуі қажет, басқа салаларға қарағанда салалық инфрақұрылымдық қамсыздандыру мен негізгі өндіріс деңгейінің сәйкестігі дамуға әкелетін ең дұрыс жол болып есептеледі. Аумақтың кешенді дамуына қажетті аймақтық жоспарлар жасалғанда өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылымға, салааралық өндірісті дамытуға көп көңіл бөлінген.

Инфрақұрылым салаларының артта қалып қоюы біріншіден, материалдық-техникалық қамсыздандырылудан, қормен жарактану деңгейінің төмендігінен, басқару үдерісін компьютерлермен қамтамасыз етудің төмендігінен, түсіру-тиеу және қойма ішілік операциялардың механизациялануы мен автоматизациялануынан, сәйкесінше қол еңбегі үлесінің артуынан, яғни инфрақұрылымдық саладағы инвестициялық саясатқа, сонымен қатар құрылыс қарқыны мен көлік шаруашылығына тікелей тәуелді.

Талдаулар көрсеткендей, өндірістік инфрақұрылым тарихи және логикалық сабақтастығы жөнінен экономикалық жүйенің құрамдас бөлігі болып табылады және өзінің маңызы жағынан өндіріс әдісіне тәуелсіз бола отырып, экономиканың органикалық бөлшегі ретінде тауарлық өндірістің таихи дамуы нәтижесінде және нарықтық шаруашылықтың сәйкес эволюциясында қалыптасқан өндірістік капитал. (кесте 1).

1 кестеде тауарлық өндіріс дамуындағы материалдық – техникалық қамсыздандыру түсінігінің өзгеруі берілген. Түсініктің қалыптасуы және нарық жағдайындағы ауыл шаруашылығы тауарлық өндірісіндегі материалдық – техникалық қамсыздандыру қызметінің уақытқа байланысты өзгерістері қарастырылған.

Капченко Р.Л.,

доцент кафедры Экономики предприятия

Севастопольского государственного университета

РАЗВИТИЕ БАНКОВСКОЙ ОТРАСЛИ: ПРОБЛЕМАТИКА

В настоящее время банковская отрасль Российской Федерации повстречала достаточное количество проблем. Банковская система находится в масштабном кризисе и продолжает проходить через период роста проблемных активов и, как и вся экономика, стремится как можно скорее адаптироваться к изменяющимся условиям. В связи с этим, исследование проблем и перспектив развития банковской отрасли РФ в 2016 году актуально.

Конкурентоспособность банковской системы и экономики в целом зависят от способности системы предоставлять высококачественные и адекватные по стоимости услуги финансового посредничества для всех российских экономических агентов: от крупного и среднего бизнеса до малых предприятий и физических лиц [2].

Региональное развитие банковской системы происходит неравномерно: борьба за клиентов и ресурсы происходит, в основном, в крупных городах. Однако, в большей части регионов страны предоставлен минимальный набор банковских услуг. Большая доля россиян пользуется банковскими услугами только при оплате услуг ЖКХ. Причиной является физическая недоступность услуг коммерческих банков, а так же недоверие граждан к финансовой системе в целом и отсутствие информации.

Для того чтобы оценить тенденции развития банковского сектора в текущем году, необходимо рассмотреть рейтинг банков по размеру активов (табл. 1) на начало и конец 2016 года. Рейтинг российских банков по величине

3 и 6 соответственно, после чего их значения падают до нуля. При этом их значения Vel (GDPel) увеличивались в 23,32 и в 49,73 раза соответственно.

Эти рисунки были построены, когда значения переменных были следующими: $X1 = 1 \dots 10$, $X2 = X3 = X4 = 1 \dots 0.1$, $X5 = 0,99$ и $X1 = X2 = X3 = 1$, $X4 = 1 \dots 0.1$, $X5 = 0,1 \dots 0,99$.

Кесте 1 – «Материалдық-техникалық қамсыздандыру» түсінігінің эволюциялық өзгеруі

Баптар	Уақыт аралығындағы өзгерісі		Қызмет қатынасының өзгерісі
	Өткен мерзім	Ағымдағы мерзім	
Тұтынушыға ұсыныс	Бұйым материал түрінде	Бұйым запас бөлшектермен және қажетті тауарлармен	Жабдықты эксплуатациялауға кепіл бере отырып келісім шарт жасау
Сату	данамен	Жүйелік, материалдық компоненттер негізінде	Жабдықты эксплуатациялау барысында орналасуына, бұйым санына, орындалу уақытына байланысты ақы төлеу.
Бәсегеге қабілетті артықшылығы	Эстетикалық артықшылығы	Техникалық артықшылығы	Жабдықтың барлық пайдалы функцияларды орындауға байланысты міндеттемелері
Инвестициялық қаржылар айналым ұзақтығы	Жоғары	Ұзақ	Инвестициялық қаржылардан ұзақ уақыт және тұрақты табыс табу
Қызмет	Елеусіз көлемді, жергілікті нарыққа жанама әсер ету	Елеулі қызмет, табысқа тікелей әсер ету	Жұмыс жасау шарты ретінде қызмет ету
Нарық көлемі	Жергілікті нарықта өткізу	Ұлттық нарықта өткізу	Интеграцияланған байланыс арқылы өткізу
Өткізу кезеңдері саны	Өткізудің бір этапы	Өткізудің бірнеше этаптары	Көп этапты және үздіксіз өткізу
Стратегия	Сауда-саттық стратегиясы, басты бағыт сату	Сауда-саттық стратегиясы, басты бағыт маркетинг	Әріптестік қарым-қатынасына құрылған стратегия

Материалдық – техникалық қамсыздандырудың заманауи даму этапының арнайы белгілері: интернационалдық сипат, қызмет көрсету кеңістігін ұлғайтуға ҒТП-тің әсері, қарым –қатынастардың сапалы ауысуы және т.б.

Ауыл шаруашылығында техникаларды тиімді пайдалану үдерісіне саланың өндірістік және табиғи-маусымдық ерекшеліктері, машиналар, жабдықтар, запас бөлшектер, тауарлар және т.б. жеткізудегі қиындықтар, аграрлық өндірістің аумақтық алшақтықтары, жұмыс көлемінің көптігі, сонымен қатар, ауыл шаруашылығы машиналарының эксплуатациялық пайдалану ұзақтығын анықтайтын ішкі және сыртқы факторлардың алуан түрлілігі әсер етеді.

Пайдаланылган әдебиеттер:

1 Материалы международной научно-практической конференции «Машиностроение в условиях рыночной экономики. Проблемы и перспективы». – Тараз, 2009-37 с.

2 Организация материально-технического снабжения АПК в США и Канаде. - М М.: АгроНИИТЭИИТО, 2011-36 с.

увеличивается очень значительно в $9,99E+05$ раз, начиная с 0,25 и заканчиваясь значением $2,51E+05$.

Для построения двух 3D зависимостей на рис. 7 и 8 были использованы следующие значения переменных $X1 = X2 = X3 = X4 = 1$, $X5 = 0,99\dots0,1$ и $X1 = 1$, $X2 = X3 = X4 = 1\dots0,1$, $X5 = 0,99\dots0,1$. Здесь на рис. 7 значения Vel (GDPel) для 3D падают с 0,25 до 0,092, т.е. в 2,73 раза. Трехмерная же зависимость Vel (GDPel) на рис. 8 увеличивается со значения 0,25 до 7,93, т.е. в 31,62 раза.

Представленные зависимости Vel (GDPel) на рис. 9 и рис. 10 построены при следующих значениях: $X1 = 1\dots10$, $X2 = 1\dots0,1$, $X3 = X4 = 1$, $X5 = 0,99$ и $X1 = 1\dots10$, $X2 = X3 = 1\dots0,1$, $X4 = 1$, $X5 = 0,99$. Значение Vel на рис. 9 здесь имеет максимум 0,69 в точке 4, а для рис. 10 максимум приходится на точки 5 и 6, где их значения равны 1,3.

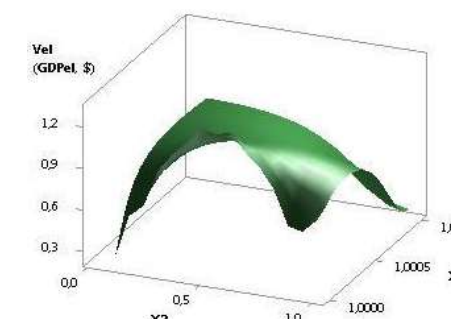
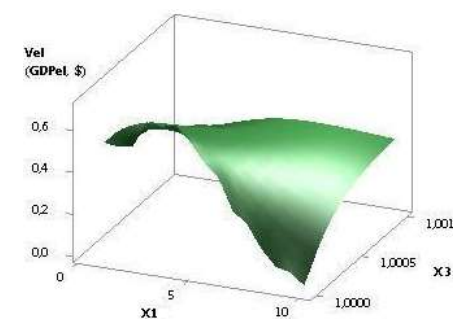

Рис. 9. Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)

Рис. 10. Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)

$X1 = 1\dots10$, $X2 = 1\dots0,1$, $X3 = X4 = 1$,
 $X5 = 0,99$

$X1 = 1\dots10$, $X2 = X3 = 1\dots0,1$, $X4 = 1$,
 $X5 = 0,99$

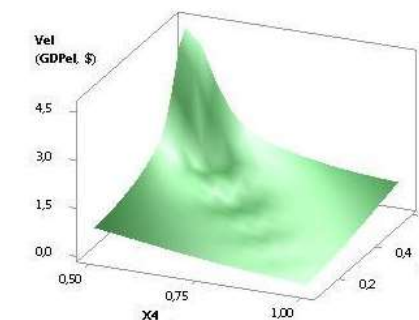
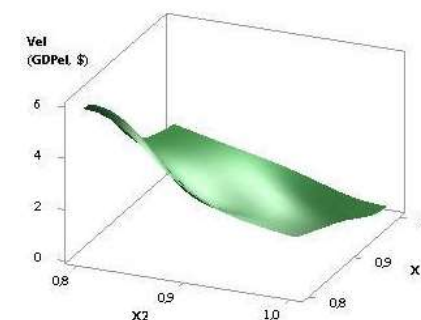

Рис. 11. Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)

Рис. 12. Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)

$X1 = 1\dots10$, $X2 = X3 = X4 = 1\dots0,1$,
 $X5 = 0,99$

$X1 = X2 = X3 = 1$, $X4 = 1\dots0,1$, $X5 = 0,1\dots0,99$

Из последних двух рисунков 11 и 12 видно, что обе зависимости развиваются практически одинаково, т.е. достигают своего максимума в точках

Следующий рис. 2 дает наглядное представление, что при увеличении трех переменных X1, X2 и X3 в 10 раз и при двух постоянных X4 и X5, значения Vel увеличиваются в 1000,0 раз и принимают следующий вид, представленный на рисунке.

На следующих двух рисунках 3 и 4 показаны две зависимости Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5), когда переменные были: X1 = X2 = X3 = X4 = 1...10, X5 = 0,99 и X1 = X4 = 1, X2 = X3 = 1...10, X5 = 0,99 соответственно. Как видно из рис. 3 здесь, при данных значениях переменных, 3D зависимость Vel постепенно падает с 0,25 до 0,09191, т.е в 2,7 раза. Представленная же 3D зависимость на рис. 4 для переменных X1 и X2 вырастает с 0,27 до 7,93 т.е. в 31,62 раза.

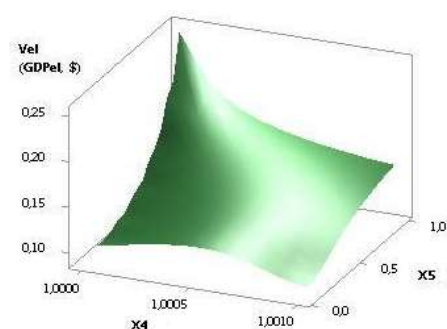

Рис. 5. Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)

X1 = X3 = 1...10, X2 = X4 = 1, X5 = 0,1...0,99

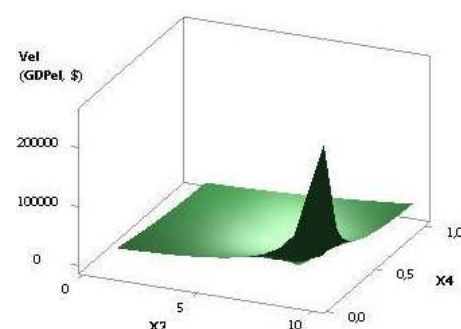

Рис. 6. Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)

X1 = X3 = 1...10, X2 = X4 = 1, X5 = 0,1...0,99

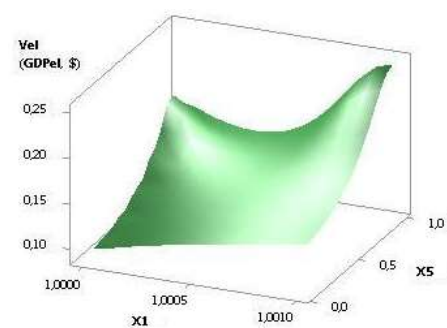

Рис. 7. Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)

X1 = X2 = X3 = X4 = 1, X5 = 0,99...0,1

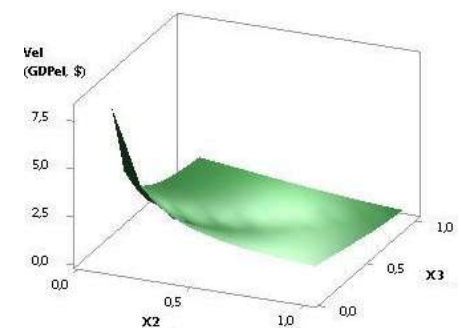

Рис. 8. Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)

X1 = 1, X2 = X3 = X4 = 1..0.1, X5 = 0,99...0,1

Следующие два рисунка 5 и 6 были построены при значениях переменных X1 = X3 = 1...10, X2 = X4 = 1, X5 = 0,1...0,99 и X1 = X3 = 1...10, X2 = X4 = 1, X5 = 0,1...0,99. Здесь видно, что 3D зависимость растет незначительно с 0,092 до 0,251. т.е. 2,73 раза (рис. 5). Построенная же зависимость 3D на рис. 6

Ерниязова Ж.Н.

э.ғ.к, қауымдастырылған профессор м.а

Турекеев Р.В.

Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті

Экономика мамандығының магистранты

АЙМАҚТА КӨЛІК ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ ДАМУ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ

Көліктік инфрақұрылым көбінесе автокөлік, темір жол, су жолдары оңтүстік батыстан солтүстікке қарай көліктік магистралі құрайды.

Аймақ арқылы «Батыс Еуропа-Батыс Қытай» халықаралық автокөлік дәлізі өтеді. Осы дәліз арқылы Қытай, Оңтүстік Азия елдерімен, батыста Ресей мен әрі қарай шығыс және Батыс Еуропамен байланыс жасалады.

Осы магистральдың бойында елді мекендердің 85%, аймақ халқының 90% орналасқан.

Аумақта 2013 жылы өңірлік өнімнің құрамы 2-ші орында тау кең өнеркәсібінен кейін 10,7% құрайды. Салада облыстың жұмыспен халықтың 9,9% қамтылған. Облыстың транспорттық саласы темір жол жүйесінен 1055 шақырым, автомобиль жолдарының ұзындығы 3354 шақырым. Қалада 1 халықаралық «Қорқыт Ата» аэропорты орналасқан.

Аэропорт 1 сағатта 150 жолаушы қабылдауға мүмкіндігі бар. Салынып жатқан терминалдық жобасы 250 жолаушы қабылдауға арналған/қарбаластық сәттерде 500 жолаушы.

Жолаушылар айналымы соңғы үш жылда 14,3% артып отыр, жүк айналымы 8,2% қысқарған. Автокөлік жолаушылар тасымалдаудың негізгі түрі болып саналады, жүк айналымының негізгі түрі темір жол саласы. Әуе арқылы тасымалдау үлесі оншалықты көп емес.

Автокөлік жолдары

1 кесте. Қызылорда облысының 2012-2014 жылдарға арналған автокөлік инфрақұрылымының көрсеткіштері

Көрсеткіштер	Өлшем бірлігі	2012 жыл	2013 жыл	2014жыл
Автомобиль жолдарының облыстық және аудандық маңызы бар жақсы және қанағаттанарлық жағдайдағы үлесі	%	60%	54%	57%
Автокөліктің жүк тасымалдау айналымы	млн. тонн/шақырым	13 791,8	14 106,5	14 107,0
Автокөліктің жолаушылар айналымы	млн. тонн/шақырым	4 078,2	4 594,5	5 142,5
Облыс орталығына дейін жолда жүру орташа уақыты	сағат	3,3	3,3	3,3

Қызылорда облысы бойынша ең ұзын 812 шақырым «Батыс Еуропа-Батыс Қытай» халықаралық автомобильдік транзиттік дәлізі өтеді, осы автокөлік дәлізімен облыста Ресеймен, Еуропамен және Қытаймен қарым-қатынас жасауға мүмкіншілік бар. Аталған жол облыстық барлық аудандар арқылы өтеді. Жолға 1 және 2 категория берілген. Осы автожолда 48 көпір 14 көліктік бөлігі, 2 жол байланысы және 336 су өткелдері салынған.

Осы дәліз арқылы облыс Оңтүстікте (Өңтүстік Қазақстан, Жамбыл Алматы облыстарымен). Батыс жақта Қарағандымен (Қызылорда-Жезқазған) және Ақтобе облысымен (Қызылорда-Жалағаш-Самара-Шымкент) облыстарымен байланыс орнатылған.

Облыстық автомобиль жолдарының ұзындығы 3352 шақырымды құрайды, оның ішінде республикалық маңызды автомобиль жолдары 1107 шақырым (33%), облыстық маңызы бар жолдар – 476 шақырым (14,2%), аудандық маңызы бар жолдар – 1769 шақырым (52,8%).

Автомобиль жолдары республика бойынша 11 орында, оның ішінде қара жол жамылғысымен қапталғаны – 2345 шақырым, қиыршық таспен қапталғаны – 437,5 шақырым және топырақты жол - 569,5 шақырым, осы аталған жолдарда 131 көпір және 3789 су өткізетін құрылымдар орналасқан.

Облыс бойынша жалпы пайдаланатын автомобиль жолдарының тығыздығы 1000 шақырымға 12,3 шақырым. Қазақстан бойынша орташа көрсеткіш 1000 шақырымға 31,7 шақырым.

Ekonomická teorie

Пиль Э.А.
Академик РАН, д.т.н., профессор.

АНАЛИЗ ВВП С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ 3D ГРАФИКОВ

В статье рассматривается влияние пяти переменных на область существования ВВП, т.е. Vel (GDPel). т.е. $Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)$. Представленные 3D зависимости являются более информативными, чем 2D графики, т.к. показывают влияние сразу двух переменных на рассчитываемую величину, в нашем случае Vel (GDPel).

На рис. 1 представлена зависимость Vel при $X1 = X2 = X3 = X4 = 1, X5 = 0,1 \dots 0,99$. Из данного рисунка видно, как 3D зависимость Vel (GDPel) изменяется от двух переменных X1 и X4.

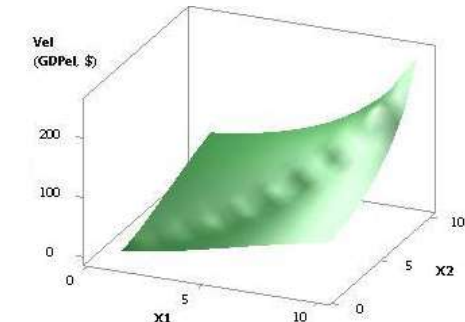
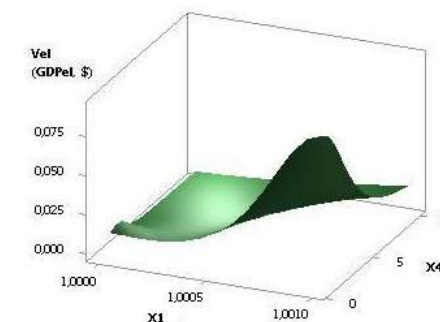

Рис. 1. $Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)$

$X1 = X2 = X3 = X4 = 1, X5 = 0,1 \dots 0,99$

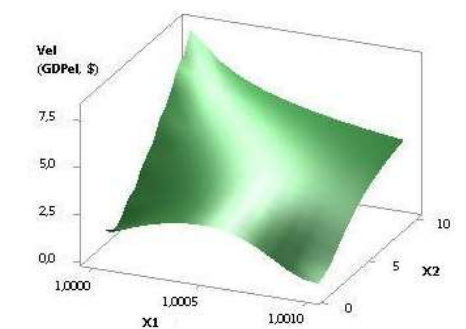
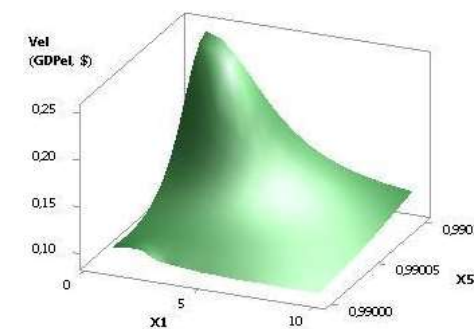

Рис. 3. $Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)$

$X1 = X2 = X3 = X4 = 1 \dots 10, X5 = 0,99$

Рис. 4. $Vel (GDPel) = f(X1, X2, X3, X4, X5)$

$X1 = X4 = 1, X2 = X3 = 1 \dots 10, X5 = 0,99$

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. 1 Назарбаев Н.Ә. Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахуалда: өсім, реформалар, даму. Қазақстан халқына Жолдауы, 2015 жыл.
2. 2 Қызылорда облысының 2016-2020 жылдарға арналған даму бағдарламасы// Қызылорда қаласы, 2015 жыл.
3. 3 Қызылорда облысы әкімінің дағдарысқа қарсы іс – қимыл жоспары. 2016 жыл.

Автомобиль жолдарының ең көп тығыздығы Арал ауданында байқалады (1,6 шақырым 1000 шаршы метрге), бірақ автомобиль жолдарының 441 шақырымы қаражолды құрайды, ал ең аз көлемі Шиелі ауданында (0,11 шақырым 1000 шаршы метрге).

2 кесте. 2015 жылдың 1 қаңтарына Қызылорда облысының автомобиль жолдарының ұзындығы, шақырым

№ р/с	Аудан/қала	Ұзындығы шақырым	оның ішінде:			
			Асфальт және бетонмен қапталғаны	Қара жол жамылғысым ен қапталғаны	Қиыршық таспен қапталғаны	Топырақты жол
	Аудандық/қалалық маңыздағы автожолдар					
1	Арал ауданы	664,3		74	149,1	441,2
2	Қазалы ауданы	402		137	184	81
3	Қармақшы ауданы	153,1		142		11,1
4	Жалағаш ауданы	110,8		110,8		18
5	Сырдария ауданы	98		98		12
6	Шиелі ауданы	122		75	32	15
7	Жаңақорған ауданы	158,9		124,5	22,4	12
8	Қызылорда қаласы	60	13	47		5
	Аудан/қаланың жиыны:	1769,1	13	808,3	387,5	560,3
	Облыстық маңызы бар автожолдар	476,1		430,0	40,1	6
	Облыс бойынша барлығы:	2245,2	13	1238,4	427,6	566,3

Қызылорда облысы бойынша 2015 жылдың 1 қаңтарына облыстық және аудандық (қалалық) маңызы бар автожолдарының ұзындығы 2245,2 шақырым құрады, оның ішінде асфальттік бетонмен қапталғаны - 13 шақырым, қара жол жамылғысымен қапталғаны - 1238,4 шақырым, қиыршық таспен қапталғаны – 427,6 шақырым және 566,3 шақырым топырақты жол.

3 кесте. Қызылорда облысының автожолдарының техникалық жағдайы және ұзындығы

№ р/с	Аудан/қала	Жергілікті маңызы бар жолдар			
		Ұзындығы, шақырым	Автожолдардың техникалық жағдайы, %		
			жақсы	қанағаттанарлық	қанағаттанарлықсыз
1	Арал ауданы	664,3	11,0	18,0	71,0
2	Қазалы ауданы	402,0	16,0	35,0	49,0
3	Қармақшы ауданы	153,1	67,0	16,0	17,0
4	Жалағаш ауданы	110,8	52,0	43,0	5,0
5	Сырдария ауданы	98,0	36,0	52,0	12,0
6	Шиелі ауданы	122,0	43,0	36,0	21,0
7	Жанақорған ауданы	158,9	47,0	40,0	13,0
8	Қызылорда қаласы	60,0	22,0	56,0	22,0
	Аудан/қаланың жиыны:	1769,1	26,7	29,6	43,6
	Облыстық маңызы бар автожолдар	476,1	54,0	23,0	23,0
	Облыс бойынша барлығы	2245,2	32,5	28,2	39,2

Арал және Қазалы аудандарындағы елді мекендердің аудан орталықтары мен негізгі көлік коммуникациясынан қашық орналасуы, ондағы автожолдар үлесінің төмен көрсеткішіне себеп болып отырғандығын атап көрсетуіміз керек. Аталмыш елді мекендердің негізгі табыс көзі балық және мал шаруашлығымен тығыз байланысты болғандықтан тас жолдар төсеудің экономикалық тұрғыдан тиімсіз екендігін ескерген жөн.

Қалған аудандардың елді мекендері автомагистраль мен теміржол бойында орналасуына байланысты автожолдарды қанағаттанарлық жағдайда күтіп ұстауға және жергілікті автожолдар жүйесін дамытуға мүмкіндік береді.

Аудан орталықтарынан облыс орталығына көліктердің орташа жүру уақыты 3,3 сағатты құрап отыр. Соңғы үш жылда бұл көрсеткіш өзгермеген.

262 елді мекеннің 212 (80,9%) қоғамдық көлік жүйесімен қамтылған. Қамтылмаған елді мекендер үлесі (19,1%), бұл шалғайдағы халқы аз елді мекендер.

Соңғы үш жылда автожолдарға салынған инвестиция көлемі 27,0 млрд. теңгені құрады, оның ішінде 2012 жылы – 5,0 млрд. теңге, 2013 жылы - 11,0 млрд. теңге, 2014 жылы - 11,0 млрд. теңге.

Қызылорда облысы бойынша 2012-2014 жылдары 865,2 шақырым жол жөнделді, 1 көпір салынып 6 көпір жөндеуден өтті.

Автомобиль көлігі

Облыстың елді мекендерін байланыстыруда автокөліктер арқылы жолаушылар тасымалдау қоғамдық көліктің негізгі түрі болып саналады.

212 елді мекенді байланыстыратын 215 автобус маршрутының қызметі ұйымдастырылған, оның ішінде 71 - ауданаралық, 106 - ауданішілік және кентішілік, 25 - қалалық, 9 - қала маңына және саяжайларға қатынайтын, 4 - облыс аралық Астана, Алматы, Түркістан және Шымкент қалаларына қатынайтын автобустар.

Елді мекендердегі халық санының аздығына және кейбір елді мекендердің алыс болуына байланысты 11 ауданаралық (қалааралық) автобус маршруттары әлеуметтік қатарға жатқызылып бюджеттен субсидия берілуде. Халқы 100 адамнан асатын елді мекендер толығымен автобус маршруттарымен қамтылған.

4 кесте. Қызылорда облысы бойынша 2012-2014 жылдардағы жолаушылар тасымалдау көрсеткішінің өсу қарқыны, млн. жолаушы/шақырым

Көрсеткіш	2012 жыл	2013 жыл	2014 жыл
Автокөлікпен жолаушылар тасымалдау	4 078,2	4 594,5	5 142,5

Меншік түріне қарамастан автотасымалдаушылар 2014 жылы 282,1 млн. жолаушы тасымалданған, өсу қарқыны 2012 жылмен салыстырғанда 21,4% құрайды. Жолаушылар тасымалы айналымы 2014 жылы 5142,5 млн. жолаушы-шақырым құрайды, бұл 2012 жылмен салыстырғанда 26,1% өскен.

Жолаушыларға көрсететін қызметтің сапасын арттыру мақсатында қала автобусы паркін жаңалау жобасы жасалған. Жоба ЕҚДБ-нің қаржыландыруы арқылы екі кезеңде жүзеге асырылады

Жобаны жүзеге асыру барысында Қызылорда қаласында тығыздалған газбен жүретін экологиялық қауіпсіз жаңа автобустар сатып алу, автобустарға арналған газ құю бекеті мен техникалық қызмет көрсету деполарының инфрақұрылымын қалыптастыру, жаңа автобустар мен жеке операторлардың автобустарында жұмыс жасайтын бірізділенген билет сату жүйесін енгізу, қоғамдық көлік қызметінің сапасын арттыру көзделген.